

לקוטי תורה • פרשת מטות • מאמר 2

ביאור ע"פ וידבר משה אל ראשי המטות

ביאור הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות"

ה"יש" העצמאיים שבבריאה נובעים משבירת הכלים דתהו, ששורשם גבוה יותר מעולם התיקון המסודר. לכן האדם, אף שנברא אחרון, יכול להעלות אותם לשורשם הנעלה באמצעות תורה, מצוות ודיבור של קדושה, ובכך להמשיך לתוכו ולעולם רצון שלמעלה מכל הגבולות.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/2](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/2)

הנקודה

ה"יש" העצמאיים שבבריאה נובעים משבירת הכלים דתהו, ששורשם גבוה יותר מעולם התיקון המסודר. לכן האדם, אף שנברא אחרון, יכול להעלות אותם לשורשם הנעלה באמצעות תורה, מצוות ודיבור של קדושה, ובכך להמשיך לתוכו ולעולם רצון שלמעלה מכל הגבולות.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

העולם נברא בעשרה מאמרות, שמקורם בספירות של תיקון, שהן אלקות; ואף על פי כן, העולמות מרגישים נפרדים מה'. אדמו"ר הזקן מסביר שקיומם העצמאי נובע משבירת הכלים דתהו. הכלים הם אותיות; וכמו אותיות שהוצאו ממילה, או כד שנשבר, הכלים השבורים נעשו "יש" עצמאיים. האדם מורכב משני המקורות: נפש האלקית מתיקון, וגוף ונפש הבהמית מתהו. מצד נשמתו הוא "לפני" הבריאה, ומצד יכולתו לחטוא הוא "לאחור" לה; ומאחר ששורשו של תהו גבוה מתיקון, אפילו נשמתו היא "לאחור" ביחס לדומם, לצומח ולחי בשורשם. משום כך התורה והמצוות, שמבררות את הדברים הגשמיים ששורשם בתהו, הן "לחמו" של ה': הן ממשיכות את הרצון העליון, מוסיפות אור באצילות ובגן עדן, ומעוררות אהבה שלמעלה ממדידה והגבלה. משה ממשיך רצון זה אל השבטים, ומחזק אותם כמטות. לבסוף, דיבור של קדושה, כשהוא מקדיש קרבן או נודר נדר, ממשיך על הדבר אור מקיף ומעלה אותו לעבר שורשו.

מבנה

1	כיצד עולמות נפרדים נובעים מאלקות	7-11
עשרת המאמרות נובעים מספירות התיקון, שהן אלקות; עולמות נפרדים נוצרים רק משבירת הכלים (האותיות) דתהו, באמצעות שם ב"ן שבמלכות דאצילות. לכן בכל נברא יש פנימיות משם מ"ה וחיצוניות משם ב"ן.		
2	האדם: לאחור ולפנים	9-8
נפש האלקית של האדם היא מתיקון, וגופו ונפשו הבהמית מתהו; הוא הנמוך והנעלה שבנבראים גם יחד, ומכיוון ששורשו של תהו גבוה יותר, אפילו נשמתו היא "לאחור" ביחס אליו.		
3	"לכו לחמו בלחמי"	14-10
אדם העליון, מלכות דאצילות, חי ממוצא פי הוי', שמקורו בתהו. התורה והמצוות מבררות את מה שנובע מתהו, ממשיכות את הרצון העליון, מוסיפות אור באצילות ובגן עדן ומעוררות אהבה "בכל מאדך".		
4	משה וראשי המטות	17-15
משה, בחינת דעת העליונה, ממשיך אל השבטים, שהם המדות, את הרצון העליון שלמעלה מן השכל. באמצעות שבועת ה' הם נעשים "מטות" חזקים, ודברי משה ממשיכים לחיות בדיבור התורה של כל יהודי.		
5	נדרים, קרבנות ודיבור של קדושה	20-18
הקדשת קרבן בפה ממשיכה עליו אור מקיף משורשו בתהו, ואילו הקרבן עצמו ממשיך את האור הפנימי. נדר לשם שמים פועל באופן דומה, אף שכיום אומרים "בלי נדר".		

תהו ותיקון תהו ותיקון

תהו הוא העולם הקדמון, שבו היו אורות עזים בכלים שלא יכלו להכילם ונשברו; תיקון הוא העולם המסודר שנבנה מניצוצותיו. שורשו של תהו גבוה יותר, ואילו תיקון יציב ובטל.

שבירת הכלים שבירת הכלים

שבירת הכלים דתהו, שהמאמר מזהה עם התפרקות האותיות האלקיות. השברים נפלו בנוגה ונעשו "יש" עצמאיים.

מ"ה וב"ן מ"ה וב"ן

שתי דרכים למלא את אותיות שם הוי": מ"ה הוא האור הבטל של תיקון, וב"ן הוא החלק שנפל מתהו ותיקון בא לבררו. בכל נברא קדוש יש פנימיות משם מ"ה וחיצוניות משם ב"ן.

יש יש

מציאות שמרגישה את עצמה עצמאית מה'; מקורה בכלים השבורים, ולא בכלי התיקון, המאוחדים עם האור.

מוצא פי הוי' מוצא פי הוי'

הביטוי נקרא בשתי דרכים: המילה שכבר נאמרה, עשרת המאמרות שבמלכות (ב"ן), ומקור המילה, שם ס"ג, שורש תהו, שממנו אדם העליון שואב את חיותו.

רצון העליון רצון העליון

רצון ה', בחינת כתר, שלמעלה מכל הספירות ולמעלה מאצילות. התורה והמצוות ממשיכות אותו למטה, ובאדם הוא מתבטא באהבת ה' "בכל מאדך".

אור מקיף ואור פנימי אור מקיף ואור פנימי

הדיבור ממשיך על דבר אור מקיף, כמו בהקדשת קרבן או בנדר; רק הקרבת הקרבן בפועל ממשיכה את האור הפנימי.

מטות מטות

שבטים, וגם מטות: השבטים מתחזקים באמצעות שבועת ה', נמשכים מעץ החיים ומבטאים שלטון.

קטע 1 • 11-7

כיצד עולמות נפרדים נובעים מאלקות

1 ביאור ע"פ וידבר משה¹ אל ראשי המטות

ביאור על הפסוק "משה דיבר אל ראשי השבטים".

המאמר הוא ביאור על הפסוק הפותח את פרשת מטות, שבו משה מדבר אל "ראשי השבטים" על דיני נדרים. המילה העברית "מטות", שמשמעה כאן "שבטים", פירושה גם "מקלות" — נקודה שהמאמר ישתמש בה בהמשך.

2 הנה להבין ענין אחר וקדם צרתני² אחר למעשה בראשית כו'. הנה בעשרה מאמרות נברא העולם.^{3,4}

כעת, כדי להבין את עניין "אחר וקדם צרתני" — "אחר למעשה בראשית" וכו': העולם נברא בעשרה מאמרות.

את הפסוק "אחר וקדם צרתני" (תהילים קלט, ה) דורשים חז"ל כמתאר את מקומו של האדם בבריאה: מצד אחד הוא בא "אחר", אחרי כל שאר הנבראים, ומצד אחר הוא בא "קדם". כדי להסביר זאת פותח אדמו"ר הזקן בדברי המשנה שהעולם נברא בעשרה מאמרות, עשרת הדיבורים האלוקיים המתוארים בסיפור הבריאה.

והנה העשרה מאמרות הם מע"ס [מעשר ספירות] דתיקון יהי אור⁵ חכמה⁶ [ועיין בפרדס ש"ב של בינונים]

פי"ה⁷ ובזהר פ' ויקרא די"א סע"ב [סוף עמוד ב]⁸ ובמק"מ [ובמקדש מלך]⁹ שם ובפ' בראשית די"ו ע"ב¹⁰ ודף

כ"ב¹¹ אי ב' [והנה ע"ס [עשר ספירות] דאצילות הם אלקות.¹²

עשרת המאמרות הם מעשר הספירות דתיקון: "יהי אור" היא חכמה [ועיינו בפרדס, שער ב, פרק ה; בזוהר, פרשת ויקרא, סוף דף יא ע"ב, ובמקדש מלך שם; ובפרשת בראשית, דף טז ע"ב ודף כב ע"א-ע"ב]. ועשר הספירות שבעולם האצילות הן אלוקות.

כל מאמר נובע מאחת מעשר הספירות דתיקון, המצב המסודר והיציב של המידות האלוקיות; המאמר הראשון, "יהי אור", מקביל לחכמה. עם זאת, הספירות שבעולם האצילות הן אלוקות עצמה, והדבר מכין את הקרקע לשאלה שתעלה בפסקה הבאה. ההפניה שבסוגריים מציינת היכן נדון הקשר בין המאמרות לספירות בפרדס ובזוהר.

3 ואיך נעשה מהם בי"ע שהם בעלי גבול ויש ודבר נפרד מאלקוי [מאלקות] [ר"ל [רוצה לומר] איך הם

מתלבשי [מתלבשים] להיות רוח ונפש לבי"ע ועמ"ש ע"פ ששים המה מלכות^{13,14} בענין מפלגך לעילאי דהורמיז מפלגך לתתאי¹⁵ כו'].

כיצד, אם כן, נוצרו מהם בריאה, יצירה ועשיה — [עולמות] שהם מוגבלים, כבחינת "יש" ודבר נפרד מאלקות? [כלומר: כיצד הם מתלבשים להיות רוח ונפש לעולמות בריאה, יצירה ועשיה? וראו מה שנכתב על הפסוק "שישים המה מלכות", בעניין "מפלגך לעילאי דהורמיז, מפלגך לתתאי" וכו'.]

אם הספירות שבעולם אצילות הן אלקות, כיצד הן יכלו להוליד את העולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה, שהם מוגבלים וחשים את עצמם כ"יש" עצמאי, נפרד מה? הדברים שבסוגריים מחדדים את השאלה: כיצד האנרגיה האלוקית מתלבשת ונעשית הרוח והנפש המחיות את העולמות האלה. נוסף על כך, יש כאן הפניה לדיון על הפסוק "שישים המה מלכות", שבו מובאת אמרתו של המג — "מפלגך לעילאי דהורמיז" — שלפיה החלק העליון והחלק התחתון של האדם נובעים משתי כוחות שונים.

אך הוא ע"י שהיה שבירת הכלים דתהו שכשנשברו ונסתלקו מהם האורות ונפלו השברי כלים למטה בנוגה נעשו בחינת יש. כי הנה פי שבירת הכלים היינו שבירת האותיות. שהאותיות הם כלים.

אלא שהדבר נעשה בעקבות שבירת הכלים של תהו: כאשר הכלים נשברו והאורות הסתלקו מהם, ושברי הכלים נפלו למטה, לנוגה, הם נעשו בבחינת "יש". והנה, פירוש שבירת הכלים הוא שבירת האותיות, שכן האותיות הן כלים.

התשובה היא שבירת הכלים. בעולם תהו הקדמון לא יכלו הכלים להכיל את האורות העזים שבהם, ולכן נשברו; האורות הסתלקו, ושברי הכלים נפלו לנוגה — התחום שבין הקדושה לצד שכנגד — ושם נעשו "ישויות". לאחר מכן מוסיף אדמו"ר הזקן את הנקודה המרכזית במאמר: הכלים הם אותיות, ולכן שבירת הכלים היא פירוק האותיות האלוקיות.

4 ועד"מ למטה כשהאותיות הן מצורפים שהם ב' או ג' אותיות יחד אז הם תיבה אחת שהיא כלי ובית קיבול לאיזו השכלה.

למשל, בעולם שלנו: כאשר מצורפים אותיות — שתיים או שלוש אותיות יחד — הן נעשות למילה אחת, שהיא כלי ובית קיבול לרעיון כלשהו.

כדי להראות כיצד אותיות יכולות לשמש כלים, אדמו"ר הזקן מביא מילים רגילות: כשמחברים שתיים או שלוש אותיות למילה, היא נעשית כלי לרעיון מסוים.

אבל כשמתפרדים האותיות זה מזה, אזי בכל אות ואות בפ"ע [בפני עצמו] אין נמצא מלובש שום שכל משכל ההוא שהיה מלובש בתיבה ההיא, וזהו ענין שנסתלק האור מהכלי עד"מ.

אבל כשהאותיות נפרדות זו מזו, אין בכל אות בפני עצמה שום דבר ממשמעותו של אותו רעיון שהתלבש במילה. זהו, בדרך משל, עניין הסתלקות האור מן הכלי.

כשמפרידים את האותיות, אף אות בפני עצמה אינה נושאת חלק ממשמעות המילה. זו ההמחשה להסתלקות האור מן הכלים בעת שבירתם.

רק מ"מ איזו רשימו וניצוץ מן האור נשאר בכל אות מאחר שהיו מחוברים ומיוחדים תחלה יחד בצירוף אחד

אף על פי כן, נשארים בכל אות רושם כלשהו וניצוץ מן האור, כיוון שבתחילה היו האותיות מצורפות ומאוחדות יחד בצירוף אחד;

ובכל זאת, בכל אות שנפרדה נשארים רושם קל או ניצוץ מן המשמעות, מפני שהיא הייתה פעם חלק מאותה מילה. כך גם בכלים השבורים נשארו ניצוצות מן האור האלוקי.

אבל מ"מ הוא רק ניצוץ ורשימו בעלמא אבל עצם האור נסתלק מהכלי, והנה עדי"מ בכלים גשמיים שהכלי הוא בטל וטפל לגבי היין שבתוכו

אבל בכל זאת, אין זה אלא ניצוץ ורושם בלבד, ואילו עצם האור הסתלק מן הכלי. והנה, בדרך משל, בכלים גשמיים: הכלי בטל וטפל ליין שבתוכו.

אבל אותו רושם הוא רק ניצוץ; האור עצמו איננו. כעת מובא משל נוסף: כלי גשמי, כגון כד יין, נחשב טפל ליין שהוא מכיל.

ולכן איתא במשנה פרק המצניע¹⁶ המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו.¹⁷ משא"כ כשנשבר הכלי נעשה חרס בפני עצמו.

ולכן נאמר במשנה, בפרק המצניע: "המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי, שהכלי טפילה לו". אבל כשהכלי נשבר, אין הדבר כך: הוא נעשה שבר בפני עצמו.

המשנה פוסקת שמי שמוציא בשבת אוכל בכלי, בכמות פחותה מן השיעור המינימלי, פטור גם על הוצאת הכלי, משום שהכלי טפל לתוכנו. לעומת זאת, כלי שבור הוא שבר בעל זהות משל עצמו; הוא כבר אינו משמש לדבר כלשהו.

5 וכך עדי"מ למעלה כשהאור מלובש בתוך הכלי אז הכלי היא בבחי' ביטול ממש לגבי האור.

כך גם, בדרך משל, למעלה: כשהאור מתלבש בתוך הכלי, הכלי נמצא בבחינת ביטול ממש ביחס לאור.

כעת מיישמים את המשל למעלה: כשהאור האלוקי ממלא כלי, הכלי בטל לגמרי לפניו, כמו שהכד אינו נחשב לדבר בפני עצמו לעומת היין.

וזהו ענין ע"ס [עשר ספירות] דתיקון דאיהו וגרמוהי חד¹⁸ שגם הכלים הם אלקות ממש כי הם בבחי' ביטול לגמרי ממש לגבי האור א"ס המלובש בהן.

וזהו עניינן של עשר ספירות דתיקון, שעליהן נאמר "איהו וגרמוהי" (הוא וכליו) חד: גם הכלים הם אלקות ממש, משום שהם בטלים לגמרי, ממש, ביחס לאור אין סוף המתלבש בהם.

לכן נאמר בתיקוני זוהר על ספירות דתיקון: "הוא וכליו חד". הכלים שלהן אינם דבר נפרד מה', אלא אלקות ממש, הנתונה כולה לאור אין סוף שבתוכם.

משא"כ בתהו שנשברו הכלים ונסתלקו מהן האורות הוא כמו עדי"מ למטה הכלי כשנשבר נעשה חרס בפ"ע [בפני עצמו] ואינו בטל עוד להיין.

אבל בתוהו, שבו הכלים נשברו והאורות הסתלקו מהם, המצב שונה: זה דומה לכלי למטה שכאשר הוא נשבר, הוא נעשה שבר בפני עצמו ואינו בטל עוד ליין.

בתוהו, לעומת זאת, הכלים נשברו והאור הסתלק מהם. בדומה לכד שבור, שהוא כעת שבר בפני עצמו ואינו משמש עוד את היין, הכלים השבורים נעשו נפרדים מן האור.

כך ע"י שבירת הכלים שהם האותיות שנתפרדו נעשו בבחי' יש עד שמהן נמשך התהוות היש ודבר נפרד דב"ע.

כך, בעקבות שבירת הכלים, שהם האותיות שנתפרדו, הם נעשו בבחינת יש, עד שמהם נמשכה התהוות ה"יש" והדבר הנפרד שבעולמות בריאה, יצירה ועשיה.

הכלים השבורים האלה הם האותיות הנפרדות, והן נעשו "ישויות". מהן נובעת המציאות העצמאית של עולמות בריאה, יצירה ועשיה.

משא"כ מבחי' הכלים דע"ס [דעשר ספירות] דתיקון שהם מיוחדים עם האורות לא היה יכול להיות השתלשלות והתהוות היש ודבר נפרד כי הכלים דתיקון הם בטלים להאור כנ"ל.

לעומת זאת, מכ"ל עשר הספירות דתיקון, המאוחדים עם האורות, לא הייתה יכולה להימשך השתלשלות והתהוות של "יש" ודבר נפרד, שכן כלי התיקון בטלים לאור, כפי שנזכר לעיל.

הכלים השלמים של תיקון לא יכלו ליצור עולם כזה, מפני שהם בטלים לגמרי לאור. רק מה שנפרד מן האור בעקבות השבירה יכול להיות מקור לבריאה שמרגישה את עצמה כנפרדת.

6 והגם שנתבאר שהעשרה מאמרות הם מע"ס [מעשר ספירות] דתיקון. אך הם מתלבשים בע"ס [בעשר ספירות]

דב"ן [דשם ב"ן] כי הרי המאמרות הם

ואף שנתבאר שעשרת המאמרות הם מעשר הספירות של תיקון, בכל זאת הם מתלבשים בעשר הספירות של שם ב"ן; שהרי המאמרות הם

הבהרה: עשרת המאמרות אכן נובעים מהספירות של תיקון, אך הם מגיעים אל הנבראים כשהם מתלבשים בעשר הספירות של שם ב"ן. ב"ן (בגימטריה 52) ומ"ה (45) הן שתי דרכים למלא את אותיות שם הוי"; בקבלה, מ"ה הוא האור החדש של תיקון, וב"ן הוא רכיבי תוהו שנפלו ותיקון מברר ומשקם אותם.

בבחי' מלכות דאצילות עולם הדבור [וע' בפרדס בעה"כ [בערכי הכינויים] ערך אדריכל ועמ"ש בפ' בראשית סד"ה צאינה וראינה¹⁹ בשם המדרש משל למלך שבנה פלטין ע"י אדריכל כו']

בבחינת מלכות של עולם האצילות, עולם הדיבור [ועיינו בפרדס, בערכי הכינויים, בערך "אדריכל"; וכן במה שנכתב בפרשת בראשית, בסוף המאמר המתחיל "צאינה וראינה", בשם המדרש: "משל למלך שבנה פלטין על ידי אדריכל" וכו'].

המאמרות הם דיבור אלוקי, והדיבור הוא בחינת מלכות של עולם האצילות, האחרונה בספירות, שדרכה ה' קשור אל העולמות. ההערה שבסוגריים המרובעים מפנה לערך "אדריכל" בספר הפרדס ולמאמר המצטט את המדרש על מלך שבנה פלטין באמצעות אדריכל.

ומלי דאצי הוא שם ב"ן [שם ב"ן] שנפל בו משם ס"ג [שם ס"ג] כו', ועיי האותיות דשם ב"ן [שם ב"ן] שהם שרש האותיות שמשבירת הכלים עיי' נתהוה בחי' היש ודבר נפרד.

ומלכות דאצילות היא שם ב"ן, שנפל בו משם ס"ג וכו'; ובאמצעות אותיות שם ב"ן, שהן שורש האותיות שמקורן בשבירת הכלים, נוצרה בחינת ה"יש" והדבר הנפרד.

מלכות דאצילות היא שם ב"ן, שקיבלה את מה שנפל משם ס"ג העליון (63) בעת השבירה. אותיות ב"ן הן שורש האותיות שנשכרו, ובאמצעותן נוצרת תחושת הקיום העצמאי — ה"יש".

7 ולכן באמת יש בבי"ע ג"כ מבי' הבחי' דמ"ה [דשם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] והוא בחי' פנימית וחיצונית. בין בכל נברא בפרט בקדושה דבי"ע שהפנימית והנשמה שלו הוא בבחי' ביטול כמ"ש וצבא השמים לך משתחווים²⁰ ונמשך משם מ"ה [שם מ"ה].

לכן, למעשה, גם בעולמות בריאה, יצירה ועשיה יש משתי הבחינות של מ"ה וב"ן, שהן בחינת הפנימיות והחיצונית. הדבר נכון הן בכל נברא בפני עצמו בקדושה שבעולמות בריאה, יצירה ועשיה, שהפנימיות והנשמה שלו הן בבחינת ביטול, כמו שנאמר: "צבא השמים משתחוה לפניך", והיא נמשכת משם מ"ה,

מאחר שהעולמות נובעים הן ממ"ה והן מב"ן, בכל נברא קדוש בעולמות בריאה, יצירה ועשיה יש צד פנימי וצד חיצוני. הצד הפנימי, הנשמה שלו, נמשך ממ"ה והוא בביטול, בדומה ל"צבא השמים" המשתחוה לפני ה'.

והחיצונית דהיינו הכלי והגוף שלו נמשך משם ב"ן [שם ב"ן] [ואפשר שעדיין הוא מ"ש הרמ"ז] [הרכ משה זכות] כפי אמור (בדף ק"ד ע"א) גבי כל הנקרא בשמי.²¹

ואילו החיצונית שלו, כלומר הכלי והגוף שלו, נמשכת משם ב"ן [וייתכן שלכך מתכוון הרמ"ז בפרשת אמור (בדף ק"ד ע"א), בעניין "כל הנקרא בשמי",

הצד החיצוני שלו, הגוף או הכלי, נמשך מב"ן. בהערה שבסוגריים מציע אדמו"ר הזקן שאולי לכך מתכוון הרמ"ז (רבי משה זכותא) בפירושו לזוהר, בפרשת אמור, על הפסוק "כל הנקרא בשמי".

שכתב בשם ספר הלקוטים שלכל אדם יש לו שני שמות כו' ע"ש. והיינו כדלקמן שהאדם כלול מבי' הבחינות דתהו ותיקון].

שהוא כותב בשם ספר הלקוטים שלכל אדם יש שני שמות וכו'; עיינו שם. והכוונה היא כפי שיתבאר להלן, שהאדם מורכב משתי הבחינות של תהו ותיקון];

שם אומר הרמ"ז, בשם ספר הלקוטים, שלכל אדם יש שני שמות. אדמו"ר הזקן קושר זאת עם ההסבר שיובא בהמשך, שהאדם מורכב הן מתהו והן מתיקון.

ובין דרך כלל הפנימיות דבי"ע הן הנשמות והמלאכים שיש בהן בחי' הביטול לפי שנתהו מבחי' ובכלל, הפנימיות של עולמות בריאה, יצירה ועשיה היא הנשמות והמלאכים, שיש בהם בחינת ביטול, משום שהם התהו מבחינת

במבט כללי, הפנימיות של העולמות התחתונים היא הנשמות והמלאכים, שהם בביטול משום שנוצרו מתיקון.

התיקון שכבר נתקן שם ב"ן [שם ב"ן] ע"י מ"ה [שם מ"ה], והחיצוניות הם היכלות דנוגה שהם בחי' יש כו' שנמשך מרפ"ח ניצוצים ושבה"כ [ושבירת הכלים] שעדיין לא נתקנו כו'.

התיקון, שבו שם ב"ן כבר תוקן באמצעות מ"ה; והחיצוניות היא ההיכלות של נוגה, שהם בבחינת יש וכו', ונמשכו מרפ"ח הניצוצות ומשבירת הכלים שעדיין לא תוקנו וכו'.

בתיקון שם ב"ן כבר תוקן באמצעות מ"ה. החיצוניות של העולמות האלה היא "היכלות" של נוגה, שמרגישים את עצמם כ"יש"; הם נמשכים מרפ"ח הניצוצות של השבירה, שעדיין לא התבררו.

ועמ"ש מענין אותיות דמ"ה [דשם מ"ה] וב"ן [ושם ב"ן] ע"פ ותחת רגליו²² כמעשה לבנת הספיר²³ כו' ובביאור ע"פ מי מנה²⁴ עפר יעקב:²⁵

ועיינו במה שנכתב על עניין האותיות של מ"ה וב"ן על הפסוק "ומתחת לרגליו כמראה לבנת הספיר" וכו', ובביאור על הפסוק "מי מנה עפר יעקב".

להרחבה בעניין האותיות של מ"ה וב"ן, מופנה הלומד למאמר על "ומתחת לרגליו כמראה לבנת הספיר", וכן לביאור על "מי מנה עפר יעקב".

קטע 2 • 81-9

האדם: לאחור ולפנים

8 ב והנה האדם כלול מבי' הבחי' דתהו ותיקון. שנפשו האלקית נמשכה מבחי' שם מ"ה [שם מ"ה] דתיקון

ב. והנה האדם כלול משתי הבחינות של תהו ותיקון: נפשו האלקית נמשכה מבחינת שם מ"ה דתיקון,

הספרה מציינת את החלק השני של המאמר, שבו הדברים מיושמים באדם. נפשו האלקית נמשכת משם מ"ה דתיקון.

ולכן היא בעצם בבחינות ביטול. והנה"ב [והנפש הבהמית] והגוף נמשכו משבה"כ [משבירת הכלים] דתהו. ואדרבה הגוף ונה"ב [ונפש הבהמית] הם בבחי' אי' למטה יותר מדצ"ח [מדומם צומח חי].

ולכן היא במהותה בבחינת ביטול; ואילו הנפש הבהמית והגוף נמשכו משבירת הכלים דתהו. ואדרבה, מבחינה אחת הגוף והנפש הבהמית נמוכים יותר מדומם, צומח וחי.

לכן נפשו האלקית בטלה מטבעה, ואילו הנפש הבהמית והגוף באו מהכלים השבורים של תהו. מבחינה אחת הגוף והנפש הבהמית של האדם נמוכים אפילו מדומם, צומח וחי.

כי הנה יש כמה מדרגות בענין הביטול והפירוד שצבא השמים לך משתחווים²⁶ שיש בהם בחיי הביטול וכן הבהמות והחיות אינם בחיי נפרד לגמרי

כי יש כמה מדרגות בענין הביטול והפירוד: "צבא השמים לך משתחווים", שכן יש בהם בחינת ביטול; וגם בהמות וחיות אינן בבחינת נפרדות גמורה,

יש דרגות של ביטול ופירוד: צבא השמים משתחווה לה', וגם בעלי החיים אינם נפרדים ממנו לגמרי.

שהרי אין בהם עוברי עבירה מה שאין כן האדם מצד גופו ונפשו הבהמית הוא בחינת נפרד יותר שהרי יכול לעבור עבירה.

שהרי אין בהם עוברי עבירה. לא כן האדם: מצד גופו ונפשו הבהמית הוא בבחינת נפרדות גדולה יותר, שהרי הוא יכול לעבור עבירה.

הראיה לכך היא שבעלי חיים אינם עוברים עבירות. רק האדם, באמצעות גופו ונפשו הבהמית, יכול לפעול בניגוד לרצון ה'; ומכאן שמבחינה זו הוא הנפרד ביותר מכל הנבראים.

9 וזהו אחר למעשה בראשית שהוא סוף כל המדרגות להיות יש ודבר בפני עצמו וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] פכ"ד שהעובר אפילו על עבירה קלה הוא בתכלית הפירוד מאחדותו ית' יותר מסט"א [מסטרא אחרא] וכל הקליפות כו' ע"ש באריכות.

וזהו "אחר למעשה בראשית": הוא האחרון בכל המדרגות, בהיותו יש ודבר בפני עצמו; וכפי שנכתב בספר של בינונים, פרק כ"ד, שהעובר אפילו על עבירה קלה נפרד בתכלית מאחדותו יתברך, יותר מן סטרא אחרא וכל הקליפות וכו'; עיין שם באריכות.

זהו המובן שבו האדם הוא "אחר" למעשה בראשית: הוא המדרגה הנמוכה ביותר, ה"יש" העצמאי ביותר. בתנאי, פרק כ"ד, נאמר שמי שעובר אפילו עבירה קלה נפרד באותה שעה מאחדות ה' יותר מן סטרא אחרא והקליפות, הכוחות המתנגדים לקדושה.

ומצד נפשו האלהית הוא בטל בתכלית והוא בחיי קדם למע"ב [למעשה בראשית] (ועמ"ש עוד מענין גוף האדם ונשמתו בפ' בראשית ע"פ וייצר²⁷ כו').

ומצד נפשו האלקית הוא בטל בתכלית, וזוהי בחינת "קדם למעשה בראשית". (ועיינו עוד כמה שנכתב על גוף האדם ונשמתו בפרשת בראשית, על הפסוק "וייצר" וכו').

מצד נפשו האלקית, לעומת זאת, האדם בטל לחלוטין לה', ובמובן זה הוא "קדם" לכל הבריאה. ההערה שבסוגריים מפנה לדיון בגוף האדם ובנשמתו על הפסוק "וייצר" בפרשת בראשית.

אך דרך פרט גם על נפש האלקית עצמה שמבחינת עולם התיקון נאמר אחר וקדם צרתני,²⁸ כי

אך בפרט, גם על נפש האלקית עצמה, שהיא מבחינת עולם התיקון, נאמר: "אחר וקדם צרתני". כי

בעיון מדויק יותר, גם נפש האלקית מצד עצמה היא גם "אחר" וגם "קדם", משום שמקורה בעולם התיקון.

הנה התיקון הוא אחר עולם התהו שקדם לו גם במעלה ומדרגה אלא שנפל בשבה"כ [בשכירת הכלים], כי ס"ג [שם ס"ג] הוא למעלה ממ"ה [משם מ"ה] אלא שנפל בשם כ"ן [שם כ"ן] בכחי יש.

הנה התיקון בא אחרי עולם התהו, שקדם לו גם במעלה ובמדרגה, אלא שנפל בשכירת הכלים; שכן ס"ג גבוה ממ"ה, אלא שנפל בשם כ"ן, בבחינת יש.

התיקון בא אחרי התהו, והתהו קדם לו לא רק בזמן אלא גם בדרגה. שורשו של התהו הוא בשם ס"ג, הגבוה ממ"ה, שורשו של התיקון; אלא שנפילתו בשם כ"ן עשתה אותו ל"יש".

והתיקון הוא חיבור מ"ה [שם מ"ה] וב"ן [ושם כ"ן] דהיינו שגם כ"ן [שם כ"ן] שהוא בכחי יש יהיה בכחי מ"ה [שם מ"ה] על ידי התהפכות חשוכא לנהורא כו'

והתיקון הוא חיבור מ"ה וב"ן: כלומר, שגם כ"ן, שהוא בבחינת יש, יהיה בבחינת מ"ה, על ידי הפיכת חושך לאור וכו'.

תיקון פירושו חיבור מ"ה וב"ן, כך שגם כ"ן, שנעשה ל"יש", יעלה לדרגת הביטול של מ"ה. המאמר מכנה זאת בביטוי הארמי המוכר "הפיכת חושך לאור".

והוא בחי' המברר בירורים בבי"ע בכל ששת ימי המעשה (עמ"ש סד"ה והנה אנחנו מאלמים אלומים²⁹ ובמ"א ע"פ שמע ישראל שם ע' [עיי'ן] ובביאור ע"פ אז ישיר ישראל³⁰ כו' עלי באר),

וזוהי בחינת המברר בירורים בבריאה, יצירה ועשיה בכל ששת ימי המעשה (עיינו במה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "והנה אנחנו מאלמים אלומים", ובמקום אחר על הפסוק "שמע ישראל", שם, ע', ובביאור על הפסוק "אז ישיר ישראל" וכו', "עלי באר");

זוהי עבודת הבירור: להפריד את הטוב מתוך עולמות הבריאה, היצירה והעשיה, והיא נעשית בששת ימי המעשה. ההערה שבסוגריים מפנה למאמרים נוספים שבהם נדון העניין.

ונמצא התיקון הוא ג"כ מעולם התהו ורפ"ח ניצוצין כמ"ש ורוח אלקים מרחפת³¹ מת רפ"ח^{32,33} והוא כחי מת ושכירה

ונמצא שגם התיקון הוא מעולם התהו ומרפ"ח ניצוצין, ככתוב: "ורוח אלקים מרחפת" — [כפי שנדרש] "מת רפ"ח", כלומר "מת, מאתיים שמונים ושמונה" — וזוהי בחינת מיתה ושכירה;

נמצא שגם התיקון בנוי מרפ"ח הניצוצין של התהו. עץ חיים דורש את המילה "מרחפת" בבראשית א, ב כ"מת רפ"ח": הניצוצות שמאיתיים ושמונים ושמונה, שנותרו בתוך הכלים המתים והשבורים.

ומזה נעשה התיקון בבי"ע כמ"ש אח"כ ויאמר אלקים³⁴ יהי אור חכמה. וכמ"ש בע"ח [בעץ חיים]³⁵ דעתיק דתקון דאצי לקח³⁶ ה' ראשונות דכתר דב"ן [דשם ב"ן] כו'

ומזה נעשה התיקון בבריאה, ביצירה ובעשיה, ככתוב לאחר מכן: "ויאמר אלקים יהי אור" — חכמה. וכפי שנכתב בעץ חיים, שעתיק דתיקון דאצילות לקח חמש ראשונות דכתר דב"ן וכו'.

מן הניצוצות הללו נעשה התיקון, המתחיל ב"יהי אור", המקביל לחכמה. גם עץ חיים מלמד שעתיק, הפרצוף הפנימי ביותר של התיקון באצילות, לוקח את חמש הספירות הראשונות של כתר דב"ן כחלק מהרכבו.

ולכן גם נפש האלקית מצד התקון נק' בחי אחור לגבי עולם התהו שמרפ"ח ניצוצים ששרשן מס"ג [משם ס"ג] שלמעלה ממ"ה [משם מ"ה] כנ"ל, וגם על נפש השכלית הבהמית שבאדם שייך לומר אחור וקדם צרתני לגבי דצ"ח [דומם צומח חי].

לכן גם הנפש האלקית, מצד בחינת התיקון, נקראת בחינת "אחור" ביחס לעולם התהו, שמקורו ברפ"ח הניצוצות, ששורשם מס"ג, שלמעלה ממ"ה, כפי שהוזכר לעיל. וגם ביחס לנפש השכלית הבהמית שבאדם מתאים לומר "אחור וקדם צרתני" ביחס לדומם, לצומח ולחי.

לכן גם הנפש האלקית, ששורשה בתיקון, היא בבחינת "אחור" ביחס לתהו, שניצוצותיו באים מהשם ס"ג, הגבוה יותר. אותו דפוס מתקיים גם ביחס לנפש השכלית הבהמית שבאדם: היא גם "אחור" וגם "קדם" למינרלים, לצמחים ולבעלי החיים.

כי הנה בסדר המאמרות קדמו דצ"ח [דומם צומח חי] למדבר כו' והיינו כי התיקון הוא ממטה למעלה דצח"מ [דומם צומח חי מדבר], והאדם שהוא המדבר העליון מכולם משא"כ בתהו דומם הוא למעלה מהצומח והצומח מהחי כו'

שהרי בסדר המאמרות, הדומם, הצומח והחי קדמו למדבר וכו'. הטעם לכך הוא שהתיקון מתקדם מלמטה למעלה — דומם, צומח, חי, מדבר — והאדם, שהוא המדבר, הוא הגבוה מכולם; ואילו בתהו הדומם גבוה מהצומח, והצומח גבוה מהחי וכו'.

בסדר המאמרות, ההולך לפי התיקון, המינרלים, הצמחים ובעלי החיים נבראו לפני האדם, ה"מדבר", מפני שהתיקון עולה מן הנמוך אל הגבוה. בתהו הסדר הפוך: הדומם גבוה מהצומח, והצומח גבוה מהחי.

ולכן כתיב בקרבנות ברית מלח עולם³⁷ כו' אע"פ [אף על פי] שהמלח הוא דומם וע' מזה בלקוטי תורה מהאריז"ל [מהאריז"ל זכרוננו לברכה] פ' ויקרא

לכן נאמר בקרבנות "ברית מלח עולם" וכו', אף שהמלח הוא דומם; ועל כך עיינו ב-Likkutei Torah של האריז"ל, Parshas Vayikra;

לכן המלח, שהוא דומם, מלווה את הקרבנות בתור "ברית מלח עולם". אדמו"ר הזקן מפנה בעניין זה ל-Likkutei Torah של האריז"ל על Vayikra.

אך בשרשו גבוה מאד ומלח הוא גבורות דאבא כו' (וע' בזהר ויחי דרמ"א ע"ב³⁸ מענין מלח ועמ"ש בדי"ה ולא תשכית מלח).^{39, 40}

אך בשורשו הוא גבוה מאוד, והמלח הוא הגבורות דאבא וכו' (ועיינו ב-Zohar, Vayechi, page 241b, בענין המלח; וכן כמה שנכתב במאמר המתחיל "ולא תשכית מלח").

צורתו הנמוכה של המלח מסתירה שורש נעלה: הוא בא מהגבורות דאבא, כלומר מחכמה. בסוגריים מצוינים דברי הזוהר על המלח בענין Vayechi, וכן מאמר אדמו"ר הזקן על "ולא תשכית מלח".

ולכן גם הנפש השכלית עם היותה גבוה במעלה מדצ"ח [מדומם צומח חי] ושרשה מבחי' פני אדם כמ"ש ודמות פניהם פני אדם⁴¹ ונקרא קדם

לכן גם הנפש השכלית, אף שהיא נעלית במעלתה מהדומם, הצומח והחי, ושרשה מבחינת "פני אדם", ככתוב "ודמות פניהם פני אדם", והיא נקראת "קדם" —

הנפש השכלית נעלית מהמינרלים, מהצמחים ומבעלי החיים, ושרשה ב"פני אדם" שבחזון המרכבה של יחזקאל; במובן זה היא נקראת "קדם".

היינו מצד יציאתן והתהוותן ע"י העשרה מאמרות שנמשכו מע"ס [מעשר ספירות] דתיקון אבל בשרשם בתהו הדצ"ח [הדומם צומח חי] גבוהים יותר ולכן נקרא אחור למע"ב [למעשה בראשית]:⁴²

הכוונה היא מצד יציאתם והתהוותם על ידי עשרת המאמרות, שנמשכו מעשר הספירות דתיקון; אבל בשורשם בתהו הדומם, הצומח והחי גבוהים יותר, ולכן האדם נקרא "אחור למעשה בראשית".

אלא שהיתרון הזה קיים רק ביחס לנבראים כפי שהתהוו על ידי עשרת המאמרות, שבאים מהתיקון. בשורשם בתהו הדומם, הצומח והחי נעלים יותר, ולכן האדם נקרא "אחור למעשה בראשית".

קטע 3 • 10-14

"לכו לחמו בלחמי"

10 ג ועפ"ז [ועל פי זה] יובן ענין לכו לחמו בלחמי.⁴³ פי' לחמי היינו מ"ש כי על כל מוצא פי⁴⁴ הוי' יחיה האדם האדם בה' הידיעה

ג. לפי זה יובן הענין של "לכו לחמו בלחמי". כלומר, "לחמי" הוא מה שכתוב: "כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם" — "האדם" בה"א הידיעה,

המספר מציין את החלק השלישי. כאן עוברים להזמנה של החכמה במשלי, "לכו לחמו בלחמי", ומזהים את "לחמי" עם דבר ה' שבדברים ח, ג: "כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם". הצורה המיוחדת "האדם" מצביעה על "אדם" מסוים, עליון.

היינו אדם דלעילא מלכות דאצילות שנקרא ג"כ אדם כמ"ש בזהר⁴⁵ עד דלא אתברי פרצופא כו' כלומר, אדם דלעילא — מלכות של עולם האצילות, שגם היא נקראת "אדם", כמו שכתוב בזהר: "עד שלא נבראה הצורה" וכו';

אותו אדם דלעילא הוא מלכות דאצילות, שגם הוזהר מכנה "אדם". מלכות היא הבחינה שממנה העולמות מקבלים את חיותם, ולכן היא ה"אדם" שחי על פי דבר ה'.

וכמ"ש מזה ג"כ בביאור ע"פ אלה מסעי^{46, 47} המתחיל לבאר ענין המסעות, והיינו בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] המשכת החיות בהתחלקות כמ"ש עיני⁴⁸ ה' וכתוב תהיינה אונך קשובות⁴⁹ כו'.

וכמו שכתוב גם בעניין זה בביאור על הפסוק "אלה מסעי", המתחיל לבאר את ענין המסעות. והיינו בחינת ממלא כל עלמין — המשכת החיות באופן מובחן ומחולק, כמו שכתוב "עיני הוי", ונאמר "תהיינה אונך קשובות" וכו'.

אותו רעיון מוסבר בלקוטי תורה, פרשת מסעי. מלכות היא ממלא כל עלמין, והיא מעניקה לכל נברא את חיותו במידה מובחנת ומתאמת. משום כך הכתוב מדבר על "עיני" ה' ועל "אוזניו", כאיברים נבדלים שלכל אחד מהם תפקיד משלו.

11 והנה מוצא פי⁵⁰ הוי' יש בו ב' פירושים הא' הוא כפשוטו דמוצא פי ר"ל [רוצה לומר] מה שכבר יצא מפי ה' התפשטות החיות מרוח פיו בעשרה מאמרות שנברא העולם⁵¹ והיינו מבחי' ע"ס [עשר ספירות] שבמלי דאצילות שם ב"ן [שם ב"ן].

והנה, ל"מוצא פי הוי" יש שני פירושים. הראשון הוא לפי פשוטו: "מוצא פי" פירושו מה שכבר יצא מפי הוי' — התפשטות החיות מרוח פיו בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם; וזהו בחינת עשר הספירות שבמלכות דאצילות, שם ב"ן.

את הביטוי "מוצא פי הוי" אפשר לפרש בשתי דרכים. לפי הפירוש הפשוט, "מוצא" הוא מה שכבר יצא: החיות שיצאה מ"פיו" של ה' בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם. חיות זו היא בחינת עשר הספירות שבמלכות דאצילות, שם ב"ן.

12 והבי' דמוצא לשון מקור כמו מוצא מים היינו שהמקור של ע"ס [עשר ספירות] דב"ן [דשם ב"ן] הוא בחי' שם ס"ג [שם ס"ג]

השנייה: "מוצא" הוא לשון מקור, כמו "מוצא מים" — מקור מים. כלומר, המקור של עשר הספירות דב"ן הוא בחינת שם ס"ג,

לפי הקריאה השנייה, "מוצא" פירושו מקור, כמו "מוצא מים" — מעיין מים. לפי זה, "מוצא פי הוי" הוא המקור של עשר הספירות דב"ן: שם ס"ג העליון.

שהוא שרש עולם התהו עולם הנקודים ששרשו מבחי" פה דא"ק [דאדם קדמון]. והעינים דא"ק [דאדם קדמון] בהסתכלותן עשו כלים לאורות הפה דא"ק [דאדם קדמון] והוא ענין עולם הנקודים כו'.

שהוא השורש של עולם התהו, עולם הנקודים, ששרשו מבחינת הפה דא"ק. והעיניים דא"ק, באמצעות הסתכלותן, יצרו כלים לאורות הפה דא"ק; וזהו עניינו של עולם הנקודים וכו'.

ס"ג הוא השורש של עולם התהו, המכונה גם עולם הנקודים, שיצא מן ה"פה" דא"ק — המדרגה הקדומה שלמעלה מאצילות. לפי תיאור הקבלה, אורות הפה נזקקו לכלים, ומכאן ה"עיניים" דא"ק יצר אותם; זהו עולם הנקודים.

13 ולכן יחיה האדם דלעילא עייז כי הנה א"ק [אדם קדמון] נקרא אדם דבריא, ועולם התהו הוא בחי" יצירה שיצירה הוא בחי" גילוי ההעלם והיינו האורות הנמשכים מא"ק [מאדם קדמון] עייז ההבלים דאחי"פ [דאזון חוטם פה].

לכן האדם שלמעלה "חי" מכוחו של דבר זה. שהרי אדם קדמון נקרא "האדם של הבריא", ועולם התהו הוא בחינת היצירה, כי יצירה היא בחינת גילוי של הנעלם — כלומר, האורות הנמשכים מאדם קדמון באמצעות ההבלים של האזון, האף והפה.

הדבר מסביר מדוע האדם שלמעלה "חי" ממקור זה. במבנה כללי, הבחינות נקראות על שם העולמות: אדם קדמון הוא "האדם של הבריא", ותהו הוא "יצירה", משום שיצירה פירושה גילוי של הנעלם, ותהו הוא האורות המתגלים מאדם קדמון באמצעות ה"הבלים" של האזון, האף והפה.

ואצי" שהוא עולם התיקון נקרא אדם דעשייה לפי שהוא בחי" אורות בכלים ושרשו הוא רק הארה דרך מצחא דא"ק [דאדם קדמון] וע"כ יחיה האדם דתיקון עייז בירורים. שממוצא פי ה' שהם מבחי" יצירה שלמעלה מעשייה.

ואצילות, שהיא עולם התיקון, נקראת "האדם של העשייה", משום שהיא בחינת אורות בכלים, ושורשה אינו אלא הארה [המאירה] דרך מצחו של אדם קדמון. לכן האדם של התיקון "חי" באמצעות בירורים של "מוצא פי הוי", שהם מבחינת היצירה, שלמעלה מהעשייה.

אצילות, עולם התיקון, נקראת "האדם של העשייה", הנמוכה מבין שלוש הבחינות, משום שאורותיה נתונים בכלים, ושורשה אינו אלא הארה דרך ה"מצח" של אדם קדמון. לכן התיקון מקבל חיות באמצעות בירור הניצוצות שמקורם ב"מוצא פי הוי", השייך לבחינה הגבוהה יותר — "יצירה".

14 וזהו ענין התורה ומצות שנקראו לחמי. והיינו לפי שכל המצות מעשיות הם בירור בחי" נוגה ששרשו מעולם התהו וממשיך עייז רצון העליון

וזהו ענינה של התורה והמצוות, שנקראו "לחמי". הטעם לכך הוא שכל המצוות המעשיות הן בירור בחינת נוגה, ששורשה מעולם התהו; ועל ידי כך נמשך הרצון העליון,

לכן התורה והמצוות נקראו "לחמי". המצוות המעשיות נעשות באמצעות דברים גשמיים השייכים לנוגה, ששורשה בתהו, וקיומן מכר אותם. באמצעות בירור זה האדם ממשיך את הרצון העליון — רצון ה' שלמעלה מכל הספירות.

שהוא בחי' כתר עליון אשר כלול גי'כ מכתר דתהו כמבואר לעיל והמשכה זו הוא בבחי' מלי' דאצילות
[וכמ"ש במ"א ע"פ ומספר את רובע ישראל⁵² ע"ש

שהיא בחינת כתר עליון, הכולל גם את כתר דתוהו, כמבואר לעיל; והמשכה זו היא בבחינת מלכות דאצילות [וכמו
שכתוב במקום אחר על הפסוק "ומספר את רובע ישראל"; עיין שם.

הרצון העליון הוא כתר עליון, ה"כתר" שלמעלה מהספירות, הכולל גם את כתר דתוהו, והוא נמשך למלכות דאצילות. הסוגריים המרובעים
הפותחים כאן מפנים למאמר על הפסוק "ומספר את רובע ישראל".

וזהו שוקיו עמודי שש⁵³ ופי' במדרש רבה (פרשת קדושים פרשת כ"ה). זה העולם שנברא בששת ימי
בראשית⁵⁴ והיינו

וזהו "שוקיו עמודי שש", ופירושו במדרש רבה (פרשת קדושים, פרשה כ"ה): "זה העולם שנברא בששת ימי
בראשית". והיינו,

בשיר השירים ה, טו נאמר: "שוקיו עמודי שש". המדרש מפרש זאת על העולם, הנשען על ששת ימי הבריאה.

כי שוקיו קאי על עוסקי במצות שנקראו תמכין ומעשה המצות הם בדברים שנבראו בששת ימ"ב [ימי
בראשית] ור"ל [ורוצה לומר] שהם קודמים לבריאת האדם שהוא אחרון למעשה בראשית כנ"ל ועיין מענין
שוקיו כו'

ש"שוקיו" מכוון לעוסקים במצוות, שנקראו "תמכין", וקיום המצוות נעשה באמצעות דברים שנבראו בששת ימי
בראשית. כלומר, דברים אלה קדמו לבריאת האדם, שהוא האחרון למעשה בראשית, כנזכר לעיל. ועיין בענין
"שוקיו" וכו',

"השוקיים" הם מקיימי המצוות, הנקראים "תומכים" של התורה, והמצוות נעשות באמצעות דברים שנבראו בששת ימי בראשית. דברים
אלה נבראו לפני האדם, שנברא אחרון, בהתאם לרעיון שהאדם הוא "אחרון למעשה בראשית".

כפי' מצורע (דנ"ג ע"ב)⁵⁵ ובפרשה נשא (דקמ"ג⁵⁶ א') ובפי' פנחס דרל"ו⁵⁷ א' וזהו שע"ז יחיה האדם
דלעילא מלי' דאצילות כנ"ל.

בפרשת מצורע (דף נ"ג ע"ב), בפרשת נשא (דף קמ"ג ע"א) ובפרשת פנחס (דף רל"ו ע"א). וזהו שעל ידי כך ייחיה
האדם" שלמעלה, מלכות דאצילות, כנזכר לעיל.

הסוגריים המרובעים מסתיימים בהפניות לזוהר בעניין "שוקיו" בפרשות מצורע, נשא ופנחס. כך "חיי" האדם שלמעלה — מלכות דאצילות
— מכוח המצוות.

וזהו ענין להוסיף אורות באצילות כי באצילות האור מוגבל בכלים וכדי להוסיף צ"ל מלמעלה יותר, ומזה נמשך ג"כ תוספת אורות בגן עדן.

וזהו ענין תוספת אורות באצילות: באצילות האור מוגבל בכלים, וכדי להוסיף בו צריך להמשיך מלמעלה יותר; ומכך נמשכת גם תוספת אורות בגן עדן.

המצוות מוסיפות גם אור באצילות. מכיוון שהאור שם נתון בכלים מוגבלים, תוספת יכולה לבוא רק ממקור שלמעלה מהם, וממנו נמשכת תוספת אור גם לגן עדן.

שזהו ענין שכר מצוה מצוה^{58,59} שהשכר מצוה נמשך מהמצוה עצמה,⁶⁰ שהשכר היא בגן עדן העליון בבריאה נהנין מזיו⁶¹ כו' ואין הנאה והשגה

וזהו ענין "שכר מצוה — מצווה": שכר המצווה נמשך מן המצווה עצמה. השכר הוא בגן עדן העליון, בבריאה — "נהנין מזיו" וכו' — ואין הנאה והשגה,

כך מתבאר מאמר המשנה "שכר מצווה — מצווה": השכר נובע מן המצווה עצמה. השכר הוא בגן עדן העליון, בעולם הבריאה, שם הצדיקים "נהנין מזיו השכינה", כפי שמתואר בגמרא.

אלא באור הבוקע חוץ להכלים משא"כ כשהכלי מכסהו כו' פ"י שבאצילות האור מלוכש בכלי שהכלי מסתרת על האור וא"כ מה שנמשך דרך הכלים בגי"ע [בגן עדן] היא

אלא באור הבוקע אל מחוץ לכלים, שלא כמו כאשר הכלי מכסה אותו וכו'. כלומר, באצילות האור מלוכש בכלי, והכלי מסתיר את האור; ואם כן, מה שנמשך דרך הכלים לגן עדן הוא,

הנאה והשגה כאלה אפשריות רק באור הבוקע אל מחוץ לכלי, שכן הכלי מסתיר את האור שבתוכו. באצילות האור מלוכש בכלים המסתירים אותו, ולכן מה שנמשך דרכם לגן עדן הוא מוגבל.

רק הארה מצומצמת אכן ע"י שמוסיפים אורות בכלים דאצילות שהם אורות דתהו ע"יז בוקעים האורות את הכלים ונמשך תוספת אור בגי"ע [בגן עדן] כו'

רק הארה מצומצמת. אולם, על ידי תוספת אורות בכלים של אצילות, שהם אורות דתהו, האורות בוקעים את הכלים, ועל ידי כך נמשכת תוספת אור לגן עדן וכו'.

מה שמגיע לגן עדן דרך הכלים הוא רק הארה מצומצמת. אבל כאשר המצוות מוסיפות לכלים של אצילות אורות מתהו, האורות העוצמתיים הללו בוקעים את הכלים, ואור נוסף מגיע לגן עדן; זהו השכר.

(ועמ"ש מזה בפי שלח ע"פ טובה הארץ⁶² בענין פ"י ארץ זבת חלב ודבש), וזהו אשר קדשנו במצותיו וצונו ונמשך מזה ג"כ למטה באדם רצון העליון בכל מאדך⁶³

(וראו מה שנכתב על כך בפרשת שלח, על הפסוק "טובה הארץ", בעניין פירוש "ארץ זבת חלב ודבש"). וזהו [פירוש] "אשר קידשנו במצוותיו וציונו". ומתוך כך נמשך גם למטה, באדם, הרצון העליון: "בכל מאדך",

הסוגריים מפנים למאמר על "טובה הארץ" ועל "ארץ זבת חלב ודבש" בפרשת שלח. ברכת המצווה, "אשר קידשנו במצוותיו", מבטאת המשכה זו, ובאדם מתבטא הרצון העליון כאהבת ה' "בכל מאדך".

כי בכל נפשך הוא בחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] ובכל מאדך בחי' סובב שאינו מוגבל תוך הכלי אלא כלה שארי ולבבי⁶⁴ לצאת מן הכלים

כי "בכל נפשך" היא בחינת ממלא כל עלמין, ו"בכל מאדך" היא בחינת סובב כל עלמין, שאינו מוגבל בתוך הכלי; אלא "כלה שארי ולבבי" לצאת מן הכלים.

אהבת ה' "בכל נפשך" מקבילה לממלא כל עלמין, האור שממלא כל עולם לפי יכולת הקיבול שלו; "בכל מאדך" מקביל לסובב כל עלמין, האור המקיף שאינו מוגבל בכלים. זוהי הכמיהה המתבטאת במילים "כלה שארי ולבבי" — כמיהה לפרוץ אל מחוץ לכל כלי.

והיינו ע"י שממשיך רצון העליון שלמעלה מהאצילות ע"י תורה ומצות לכן נמשך בחי' רצון זה גם כן בנפש וזהו לכו לחמו בלחמי.⁶⁵

וזהו על ידי המשכת הרצון העליון שלמעלה מאצילות, באמצעות תורה ומצוות; לכן נמשכת בחינת רצון זו גם בנפש. וזהו "לכו לחמו בלחמי".

מאחר שהתורה והמצוות ממשיכות את הרצון העליון שלמעלה מאצילות, נמשך גם בנפש האדם רצון שמעבר למגבלות. זהו פירוש "לכו לחמו בלחמי".

קטע 4 • 15-17

משה וראשי המטות

15 והמשכת רצון העליון זה בנפש זהו ענין וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל.⁶⁶ כי

והמשכת רצון עליון זה אל תוך הנפש היא עניינה של האמירה "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל". שכן

המשכת רצון עליון זה אל תוך הנפש היא המשמעות הפנימית של הפסוק שהמאמר מבאר: "וידבר משה אל ראשי המטות".

הנה מטות הם השבטים די דגלים⁶⁷ יהודה פני אריה אל הימין⁶⁸ כוי והם מבחי' התיקון ובשם אלקינו נדגול.⁶⁹

המטות הם השבטים, ארבעת הדגלים — יהודה, "פני אריה אל הימין" כוי — והם מבחינת התיקון, ועליהם נאמר: "בשם אלקינו נדגול".

השבטים, שחיו במדבר תחת ארבעה דגלים, שייכים לעולם התיקון המסודר. דגל יהודה מקביל ל"פני אריה אל הימין" במרכבת יחזקאל, והדגלים שלהם מורמים "בשם אלקינו".

והם בחי' המדות הנמשכים מהבינה ודעת י"ב גבולי אלכסון^{70,71} כוי. וראשי המטות היינו הרצון שלמעלה מהבינה ודעת

והם בחינת המדות הנמשכות מבינה ודעת, "י"ב גבולי אלכסון" כוי. ו"ראשי המטות" הם הרצון שלמעלה מבינה ודעת.

השבטים מקבילים למדות הנמשכות מבינה ודעת, "י"ב גבולי אלכסון" שבספר יצירה. "ראשיהם" הם הרצון שמעל לבינה ודעת.

(ונק' ראש כענין גלגלתא דחפא על מוחא כוי וכמ"ש במ"א), והוא הנמשך מבחי' משה דעת עליון שהוא יסוד אבא והוא הממשיך בחינת רעותא דליבא

(והוא נקרא "ראש" על דרך "גלגלתא דחפא על מוחא" כוי, כפי שנתבאר במקום אחר); והוא נמשך מבחינת משה, דעת עליון, שהיא יסוד אבא; ומשה הוא הממשיך את בחינת "רעותא דליבא",

הרצון נקרא "ראש" משום שהוא מקיף את השכל ומכסה עליו, כמו הגולגולת שמעל למוח. הוא נמשך באמצעות משה, המגלם את דעת עליון, המזוהה בקבלה עם יסוד אבא; משה ממשיך את "רעותא דליבא", רצון שלמעלה מן השכל.

כי אבא יונק ממזל השמיני⁷² ונוצר אותיות רצון⁷³ והוא רצון העליון שלפני האצילות כי בחכמה יבנה בית⁷⁴ שהוא שרש האצילות כוי.

כי אבא יונק מהמזל השמיני, ו"נוצר" מורכב מאותיות "רצון"; וזהו הרצון העליון שלפני אצילות, כי "בחכמה יבנה בית", שהיא שורש אצילות כוי.

אבא, כלומר חכמה, יונק מהמזל השמיני שבשלוש-עשרה מידות הרחמים, "נוצר חסד", המכונה בקבלה "מזל" — צינור של השפעה. אותיות "נוצר" הן גם אותיות "רצון". זהו הרצון העליון שקודם לאצילות, שכן חכמה, שעל ידה "יבנה בית", היא שורש אצילות.

(ועמ"ש מענין נוצר חסד⁷⁵ אותיות צנור ואותיות רצון שהוא בחי' משה בפי' יתרו בד"ה מראיהם ומעשיהם,^{76,77} ועמ"ש ע"פ בשלח פרעה⁷⁸ גבי ענין לעושי רצונו עאכ"ו [על אחת כמה וכמה] ועיין בזהר פי' יתרו)⁷⁹

(ועיינו במה שנתבאר בענין "נוצר חסד", שאותיותיו הן "צנור" ואותיות "רצון", והוא בחינת משה, בפרשת יתרו, במאמר המתחיל "מראיהם ומעשיהם"; ועיינו במה שנתבאר על הפסוק "בשלח פרעה", בענין "לעושי רצונו" — על אחת כמה וכמה"; ועיינו בזהר, פרשת יתרו.)

הסוגריים מפנים למקורות נוספים: בענין "נוצר חסד", שאותיותיו הן גם "צנור" וגם "רצון", והוא בחינת משה (תורה אור, יתרו); בענין "לעושי רצונו" (תורה אור, בשלח); ובזהר, יתרו. הנקודה שם, כפי שמסכם יהל אור המצוטט בהערות קה"ת, היא שהעתיק הקדוש גילה את רצונו.

(דפ"ח סע"ב [סוף עמוד ב] ודפ"ט ריש ע"א) ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם בשם האריז"ל [הארי' זכרונו לברכה]⁸⁰ ועמ"ש בביאור ע"פ ועשית ציץ^{81,82} כו'.

(בסוף ע"ב ובתחילת ע"א), ובמק"מ שם בשם האריז"ל; ועיינו במה שנתבאר בביאור על הפסוק "ועשית ציץ" וכו'. המק"מ, בשם האריז"ל, מציין ששמו של משה שווה בגימטריה ל"נוצר", ושמשה הוא בבינה. ההפניה האחרונה היא לביאור הפסוק "ועשית ציץ", העוסק בציץ הזהב של הכהן הגדול.

עוי"ל [עוד יש לומר] בענין וידבר משה אל ראשי המטות דהנה איתא ברכות (ס"פ לך לך⁸³ פמ"ז) גבי כל אלה שבטי ישראל⁸⁴ כו'

עוד אפשר לומר בענין וידבר משה אל ראשי המטות: הרי נאמר במדרש רבה (סוף פרשת לך לך, פרק מ"ז), על הפסוק "כל אלה שבטי ישראל" וכו',

פירוש נוסף מסתמך על המדרש העוסק בשנים-עשר נשיאי ישמעאל ומשווה אותם לבני יעקב: "כל אלה שבטי ישראל, שנים עשר".

אבל אלו מטות⁸⁵ (כלומר חזקים כמטה הזה) כד"א [כמה דאת אמר] שבועות מטות⁸⁶ אומר סלה⁸⁷ (בחבוקק סי' ג') ובשה"ש [ובשיר השירים] רבה⁸⁸ בפסוק הנה מטתו⁸⁹ שלשלמה⁹⁰ מטותיו ושבתיו כמד"א [כמה דאת אמר] שבועות מטות.

"אבל אלה הם מטות", כלומר חזקים כמו המטה הזה, כמו שנאמר: "שבועות מטות אומר סלה" (בחבוקק, פרק ג); וכן בשיר השירים רבה, על הפסוק "הנה מטתו של שלמה": "מטותיו ושבתיו", כמו שנאמר "שבועות מטות".

המדרש אומר ששנים-עשר בני ישמעאל הם רק "נשיאים", כמו עננים שאינם מורידים גשם, ואילו שבטי ישראל הם מטות — והאדמו"ר הזקן מפרש: "חזקים כמו מטה" — כפי שנאמר בחבוקק "שבועות מטות". גם שיר השירים רבה דורש את "מטתו" של שלמה כשבטיו, המטות שלו, ומביא את אותו פסוק.

וענין החיזוק היינו כמ"ש במ"א בד"ה ראה אנכי⁹¹ נותן⁹² בענין משכיל לאיתן⁹³ איתן מלשון חיזוק

וענין החיזוק הוא כפי שנכתב במקום אחר, במאמר הפותח "ראה אנכי נותן", בענין "משכיל לאיתן": איתן הוא לשון חזוק,

חזוקם של המטות הוא בחינת איתן, "חזוק", הנדונה במאמר על "ראה אנכי נותן", בהקשר של המזמור "משכיל לאיתן".

כמו איתן מושבך⁹⁴ כו' ע"ש וגם כמ"ש בד"ה צו כו' את קרבני⁹⁵ לחמי⁹⁶ בענין עצמות גידין שעצמות הוא בבחי' דעת התקועה בחזוק.

כמו "איתן מושבך" וכו', עיין שם. וכן כפי שנכתב במאמר הפותח "צו... את קרבני לחמי", בענין העצמות [וה]גידים: העצמות הן בבחינת דעת התקועה בחזוקה.

איתן פירושו יציב וחזק, כמו בדברי בלעם: "איתן מושבך". במאמר אחר מוסבר שעצמות הגוף מייצגות דעת בה', הקבועה בחזוקה.

וזהו ענין שבועות מטות וכדפי' ברבות במדבר ס"פ י"ג⁹⁷ שכשם שנשבע הקב"ה לאבות כך נשבע לשבטים.^{98.99}

וזהו ענין "שבועות מטות", כפי שמבואר במדרש רבה, במדבר, סוף פרק י"ג: כשם שהקב"ה נשבע לאבות, כך נשבע לשבטים.

"שבועות מטות" פירושו שה' קשר את עצמו לשבטים בשבועה, כפי שנאמר במדבר רבה: כשם שנשבע לאבות, כך נשבע לשבטים.

16 והנה פי' וענין אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם¹⁰⁰ מבואר במ"א בד"ה ביום השמיני עצרת^{101.102} שהוא המשכה מבחי' ימי קדם שלמעלה מהחכמה כו'

ובכן, המשמעות והענין של "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם" מוסברים במקום אחר, במאמר המתחיל "ביום השמיני עצרת": מדובר בהמשכה מבחינת "ימי קדם", שלמעלה מחכמה וכו';

מיכה מדבר על שבועת ה' "לאבותינו מימי קדם". כפי שמוסבר במאמר על שמיני עצרת, שבועה זו ממשיכה מן המדרגה הנקראת "ימי קדם", שלמעלה מחכמה.

ע"ש והמשכה זו היא ג"כ להשבטים וכמ"ש כפי' נשא (קלי"ד ב')¹⁰³ דמכאן אשתלשלו י"ב תחומין¹⁰⁴ כו' לייב שבטי אבהתא הה"ד [הדא הוא דכתיב] אשר נשבעת לאבותינו.

עיינו שם. המשכה זו מגיעה גם לשבטים, ככתוב בפרשת נשא (134b): "מכאן השתלשלו שנים-עשר תחומים וכו' לשנים-עשר שבטי האבות; זהו שכתוב: 'אשר נשבעת לאבותינו'".

השבועה מגיעה גם לשבטים: הזוהר על נשא (134b) מדבר על שנים-עשר תחומים המשתלשלים לשנים-עשר השבטים, וקושר אותם לפסוק "אשר נשבעת לאבותינו".

(ועי' בפ' וישלח דקע"ו סע"א [סוף עמוד א] ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם ועמ"ש ע"פ וירד הגבול^{105, 106} כו') והמשכה זו זהו ענין וידבר משה אל ראשי המטות שהיא הממשיך בחינת שבועות מטות¹⁰⁷ בחינת אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם

(ועיינו בפרשת וישלח, בסוף עמוד 176a, ובמקדש מלך שם; וכן במה שנכתב על הפסוק "וירד הגבול" וכו'). והמשכה זו היא עניינם של הדברים "וידבר משה אל ראשי המטות": משה הוא הממשיך את בחינת "שבועות מטות", את בחינת "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם".

מובאות כאן הפניות נוספות לזוהר על וישלח ולמאמר על "וירד הגבול". משה, בדברו אל ראשי המטות, הוא שממשיך אליהם את השבועה — את "שבועות מטות" שמקורן ב"מי קדם".

(ועמ"ש סד"ה וישכם לבן¹⁰⁸ בענין וינשק לבניו כו' ע"ש) ומזה נמשך שיהיו חזקים כמטה הזה כו' בחי' איתן כו'

(ועיינו במה שנכתב בסוף המאמר המתחיל "וישכם לבן", בענין "וינשק לבניו" וכו'; עיינו שם.) מכך נמשכת להם עוצמה, והם נעשים חזקים כמטה הזה וכו' — בבחינת איתן, תוקף וכו'.

הפניה נוספת היא למאמר על "וישכם לבן", שבו נידון לבן המנשק את בניו. מכוח השבועה מקבלים השבטים עוצמה: הם נעשים איתנים כמטה, בבחינת איתן.

וזהו אמר סלה דכ"מ [דכל מקום] שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק ועיין מענין סלה בפ' ויקרא (ד"כ סע"א [סוף עמוד א]),^{109, 110} גם מטות י"ל [יש לומר] המשכה¹¹¹ מבחי' עץ החיים ועיין מ"ש במ"א ע"פ ואתה הרם את מטך^{112, 113} כו'

וזהו "אמר סלה": בכל מקום שנאמר "נצח", "סלה" או "ועד", הכוונה היא שאין לדבר הפסק. עיינו גם בענין "סלה" בפרשת ויקרא (בסוף עמוד 20a). עוד אפשר לפרש ש"מטות" רומז להמשכה מבחינת עץ החיים; ועיינו במה שנכתב במקום אחר על הפסוק "ואתה הרם את מטך" וכו',

זהו ה"סלה" שבפסוק: הגמרא מלמדת שבכל מקום שמופיעים "נצח", "סלה" או "ועד", משמעותם היא "לעד", ללא הפסק. מכאן שהשבועה מעניקה עוצמה שאינה נפסקת. אפשר גם לפרש "מטות" כהמשכה מעץ החיים, בדומה למטה שהרים משה מעל הים.

ועיין ברבות וישב¹¹⁴ פרשה פ"ה גבי ומטך כו' ועמ"ש בפ"י שבטים שבטי¹¹⁵ י"ה עדות לישראל סעיף ה' בדי"ה אלה פקודי המשכן.^{116, 117}

ועיינו במדרש רבה, וישב, פרק 85, בענין "ומטך" וכו'; וכן במה שנכתב על משמעות "שבטים", שבטי י"ה, עדות לישראל, בסעיף 5 של המאמר המתחיל "אלה פקודי המשכן".

הפניות נוספות: המדרש מפרש את ה"מטה" של יהודה כרמז למלך המשיח, ומאמר בלקוטי תורה, פקודי, מבאר את הפסוק "שבטים", שבטי י"ה, עדות לישראל.

ועי' בזהר חלק א' (ויצא קס"ב א') ע"פ ויקח לו יעקב מקל לבנה¹¹⁸ וברכות וישלח פע"פ

ועיינו בזהר, חלק א' (ויצא, 162a), על הפסוק "ויקח לו יעקב מקל לבנה", וכן במדרש רבה, וישלח, פרק 76, על הפסוק

מובאים הוזהר על "ויקח לו יעקב מקל לבנה", והמדרש על דברי יעקב בתפילתו לפני פגישתו עם עשו.

כי במקלי עברתי את הירדן.¹¹⁹ ועמשי"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] בביאור ע"פ במחוקק במשענותם^{120, 121}

ובד"ה בשברי לכם¹²² בפ"י מטה לחם.¹²³

"כי במקלי עברתי את הירדן". ועיינו במה שנכתב לעיל בביאור הפסוק "במחוקק במשענותם", ובמאמר המתחיל "בשברי לכם", בעניין "מטה לחם".

המדרש דן בדברי יעקב: "במקלי עברתי את הירדן הזה". מובאים גם שני מאמרים בלקוטי תורה: על "במחוקק במשענותם", ועל "מטה לחם", שבו התורה היא הלחם המחזק את הנפש.

גם מטה לשון ממשלה ושררה כמו מטה עוזך¹²⁴ כו' וזהו בחי' כי שרית עם אלקים.^{125, 126}

גם מטה הוא לשון שלטון ושררה, כמו "מטה עוזך" וכו'; וזהו הכחינה של "כי שרית עם אלקים".

לבסוף, מטה פירושו גם שלטון, כמו "מטה עוזך". זו מידתם של ישראל, ששםם נובע מן הפסוק "כי שרית עם אלקים" — מילה הנקראת כאן במשמעות של שלטון.

17 ומזה יש להבין ענין וידבר משה אל ראשי המטות שמשה הוא הממשיך בהם בחי' זו.

מכאן אפשר להבין את משמעות הפסוק "וידבר משה אל ראשי המטות": משה הוא שממשיך בהם בחינה זו.

כך מתברר מה עושה משה כשהוא מדבר אל ראשי המטות: הוא ממשיך בהם את הכחינה הזאת — הרצון העליון והשכועה שנותנת להם כוח.

ועי"ז נמשך לאמר זה הדבר.¹²⁷ פ"י ע"ד מ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום¹²⁸ ודברת בם¹²⁹

ובאמצעות כך נמשך הלאה "לאמר: זה הדבר". הכוונה היא על דרך הכתוב "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום... ודברת בם":

באמצעות משה הדבר נמשך הלאה, "לאמר: זה הדבר" — הוא מועבר בדיבור. אדמו"ר הזקן משווה זאת לציווי שבקריאת שמע: "הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום... ודברת בם".

דהיינו במה שדבר משה בעצמו זה ג' אלפים שנה תדבר וזהו ודברת בם. בם דייקא.

כלומר, במה שמשם עצמו דיבר לפני שלושת אלפים שנה [בערך], תדברו גם אתם; וזהו "ודברת בם" — "בם" דווקא.

הוא מדייק במילה "בם": עלינו לדבר באותן מילים ממש שמשם עצמו דיבר לפני שלושת אלפים שנה, כך שדיבורו ממשיך להתקיים בדיבור שלנו.

וכי' [וכל זה] ע"י רעותא דלכא שהוא למעלה ממקום וזמן ודברי ממש אשר שמתי בפיו¹³⁰ משא"כ כל הנביאים נתנבאו בכה¹³¹ בחי' כדמותנו¹³² כו':

וכל זה הוא באמצעות רצון הלב, שהוא למעלה ממקום וזמן; ו"דברי ממש אשר שמתי בפיו". לא כך אצל כל הנביאים, שהתנבאו כ"כה", בבחינת "כדמותנו" וכי'.

הדבר אפשרי מפני שדיבורו של משה בא מרצון הלב, שהוא למעלה ממקום וזמן, והיה ממש דברי ה' שהושמו בפיו. הספרי מלמד שכל הנביאים התנבאו בלשון "כה אמר ה'", ואילו משה קיבל יותר – "זה הדבר"; אדמו"ר הזקן קושר את "כה" ל"כדמותנו", לבחינה של דמיון בלבד.

קטע 5 • 181-20

נדריים, קרבנות ודיבור של קדושה

18 ד איש כי ידור נדר,¹³³ שידור בדבר הנדור, שדבר הנדור כמו קרבן הוא ע"י שמקדישו בפה¹³⁴ ואח"כ הקרבן מעלה אותו כמ"ש תמים יהיה לרצון וכתוב עולותיהם וזבחייהם לרצון¹³⁵ על מזבחי.

4. "כשאיש נודר נדר" – כלומר, שידור באמצעות חפץ שנאסר בנדר. חפץ שנאסר בנדר, כגון קרבן, נעשה כזה כשהאדם מקדיש אותו בפיו; לאחר מכן הקרבן מעלה אותו, כמו שנאמר: "תמים יהיה לרצון", וכן נאמר: "עולותיהם וזבחייהם יהיו לרצון על מזבחי".

הספרי מציינת את החלק הרביעי, העוסק בדיני נדריים. נדר חל רק באמצעות קישור החפץ לדבר שכבר נאסר בנדר, כגון קרבן; הקרבן עצמו מתקדש כשהוא מוקדש בדיבור, וכשהוא מוקרב על המזבח הוא מעלה את האדם שמביא אותו, "לרצון".

והטעם שצריך להקדישו בפה תחלה דייקא. הוא כי עם היות שהקרבן שרשו גבוה יותר דהיינו ששרשו מבחי' מוצא ומקור פי ה' מעולם התהו.

והטעם לכך שדווקא תחילה יש להקדיש אותו בפה הוא זה: אף ששרשו של הקרבן גבוה יותר, כלומר, שורשו מבחינת מוצא ומקור פי הוי', מעולם התהו,

מדוע צריך תחילה להקדיש את הקרבן בפה? שורשו גבוה מאוד, בתוהו, במקור של "פי הוי'".

אך לפי שנפל למטה בשבחי' [בשבירת הכלים] לכן אי"א לו להתעלות לשרשו אלא ע"י שהאדם שיש בו נפש אלהית שהוא משם מ"ה [שם מ"ה] המברר מקדישו תחלה. ועי' נותן בו אור מקיף ע"י הפה.

אף על פי כן, כיוון שנפל למטה בשבירת הכלים, אין הוא יכול לעלות לשרשו אלא באמצעות האדם, שיש בו נפש האלקית, שמקורה בשם מ"ה, הכוח המברר, והוא מקדיש אותו תחילה. בכך הוא מעניק לו אור מקיף באמצעות הפה.

אלא שמכיוון שהקרבן נפל בשבירת הכלים, אין הוא יכול לעלות לשרשו בכוחות עצמו. האדם, שנפש האלקית שלו באה משם מ"ה, כוח הבירור של התיקון, צריך להקדיש אותו תחילה; הדיבור שלו מקיף אותו באור מקיף.

שמדבור האדם נעשה אור מקיף (וכמ"ש במ"א בענין ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתך¹³⁶ וכמ"ש בסש"ב [בספר של בינונים] ח"א [חלק א'] ספ"ה. ועמ"ש בפי שמות ע"פ מי שם פה לאדם.¹³⁷

משום שמהדיבור של האדם נוצר אור מקיף. וכך נאמר במקום אחר בעניין "ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתך", וכן נאמר ב-Sefer Shel Beinonim, חלק א, סוף פרק ה. ראו גם את הנכתב בפרשת שמות על הפסוק "מי שם פה לאדם?"

הדיבור יוצר אור מקיף, כפי שמוסבר במקום אחר על הפסוק בישעיהו "ואשים דברי בפיך ובצל ידי כסיתך", ובסוף פרק ה בתניא, שם נאמר שהכל הדיבור של דברי תורה נעשה אור מקיף.

והאור מקיף מגביה ומעלה וכמ"ש בד"ה המגביהי לשבת¹³⁸ בפי מקץ. ולכן עי"ז נותן כח להיות מתעלה הבהמה מנוגה וליכלל בשרשה שמעולם התהו ממוצא הפה כו').

והאור המקיף מגביה ומעלה, כפי שנכתב במאמר הפותח במילים "המגביהי לשבת [למעלה]" בפרשת מקץ. לכן, באמצעות כך הוא נותן כוח לבהמה לעלות מנוגה ולהיכלל בשורשה, שמקורו בעולם התהו, ב"מוצא פ"י וכו').

אור מקיף מעלה את מה שהוא מקיף, כפי שמוסבר במאמר על "המגביהי לשבת". לכן ההקדשה נותנת לבהמה כוח לצאת מנוגה ולעלות ולהיכלל בשורשה שבתהו.

וענין זה שמדבור האדם נמשך בחי מקיפים. הוא ע"ד מ"ש בע"ה [בעץ חיים]¹³⁹ שמהקו וחוט שנמשך אחר הצמצום ממנו נמשכים ומתעגלים העגולים, ומקיפים ועגולים ומקיפים אלו הם מקיפים ג"כ על סיום הקו בתחתית היושר.

והענין בכך שמדיבור האדם נמשכים אורות מקיפים הוא בדומה למה שנכתב בעץ חיים: מן הקו והחוט שנמשך לאחר הצמצום נמשכים העיגולים ונעשים מעוגלים ומקיפים; עיגולים ואורות מקיפים אלה מקיפים גם את סיום הקו, בתחתית היושר.

עץ חיים מציג הקבלה לכך: מן הקו, אותו קו דק של אור שנמשך אל החלל לאחר הצמצום, נמשכים העיגולים — אורות מקיפים — והם מקיפים גם את הקצה התחתון של הקו.

ועד"ז יש כח באדם שמבחי היושר להמשיך העגולים ומקיפים שנמשכו מהקו שהוא שרש בחי יושר כו'.

וכך גם לאדם, שמבחינת היושר, יש כוח להמשיך את העיגולים והאורות המקיפים שנמשכו מן הקו, שהוא שורש בחינת היושר וכו'.

לאדם, השייך לסדר היושר של הקו, יש כוח דומה: ממדרגתו הוא יכול להמשיך את העיגולים המקיפים שנמשכו מן הקו, שורש בחינת היושר.

וזהו ענין שע"י שמקדיש הקרבן בפה ממשיך בו בחי' המקיף. ומ"מ אין נותן בו אלא אור מקיף

וזהו העניין שבהקדשת הקרבן בפה הוא ממשיך בו את בחינת האור המקיף. ואף על פי כן, הוא מעניק לו רק אור מקיף,

לכן הקדשת הקרבן בפה ממשיכה עליו אור מקיף. אולם הדיבור יכול להעניק לו רק אור מקיף.

אבל בפנימיותו אינו יכול להגיע מפני שפנימיותו של הקרבן וחיותו הוא גבוה ממנו (וענין זה הוא ע"ד שנתבאר בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ספירת העומר פ"ג [פרק ג'] שע"י ספירת העומר והברכה אנו ממשיכים אור מקיף¹⁴⁰

אבל אל הפנימיות שלו הוא אינו יכול להגיע, מפני שהפנימיות והחיות של הקרבן גבוהות ממנו. (עניין זה דומה למה שמוסבר ב-Pri Etz Chaim, שער ספירת העומר, פרק ג: שעל ידי ספירת העומר והברכה ממשיכים אור מקיף,

החיות הפנימית של הקרבן גבוהה מן האדם, ולכן דבריו אינם יכולים להגיע אליה. ב-Pri Etz Chaim מובא רעיון דומה בעניין ספירת העומר: הספירה והברכה ממשיכות אור מקיף.

אמנם אור פנימי אין אנו יכולים להמשיך עתה כי זה לא היה נמשך רק בזמן שבהמ"ק [שבית המקדש] היה קיים ע"י מנחת שעורים שהי' [שהיה] קרב כו' ע"ש. ושעורה היא מאכל בהמה^{141, 142} כמ"ש במ"א)

אך אור פנימי איננו יכולים להמשיך כעת, שכן הוא נמשך רק בזמן שבית המקדש היה קיים, באמצעות מנחת השעורים שהוקרבה וכו'; עיינו שם. ושעורה היא מאכל בהמה, כפי שנכתב במקום אחר.)

את האור הפנימי היה אפשר להמשיך רק בזמן שבית המקדש היה קיים, באמצעות מנחת השעורים של העומר. אדמו"ר הזקן מוסיף ששעורה היא מאכל בהמה, כפי שאומרת המשנה על מנחת השעורים של הסוטה.

אלא שהפנימי [שהפנימיות / שהפנימית] מתגלה ונמשך ע"י הקרבן כו' וכדלקמן, ועד"ז הוא ענין הנדר. שנדרים סייג לפרישות.^{143, 144}

אלא שהפנימיות מתגלה ונמשכת באמצעות הקרבן וכו', כפי שיתבאר להלן. ובדומה לכך הוא עניין הנדר, שכן "נדרים סייג לפרישות".

את האור הפנימי ממשיכים רק באמצעות הקרבן עצמו, כפי שיתבאר. נדר פועל בדרך דומה, כפי שאומרת המשנה: "נדרים סייג לפרישות" — הם עוזרים לאדם להימנע ממה שאינו יכול עדיין להעלות.

שמחת שמשער בנפשו שלא יוכל להעלות המאכל לשרשו ממוצא פי כו' ע"י אכילתו מפני שמקושר בגשמיות (ועמ"ש בד"ה כה תברכו¹⁴⁵ בפי נשא).¹⁴⁶

מפני שהוא מעריך בעצמו שלא יוכל להעלות את המאכל לשרשו, ממוצא פי וכו', באמצעות אכילתו, משום שהוא קשור לגשמיות (ועיינו כמה שנכתב במאמר המתחיל "כה תברכו" בפרשת נשא),

אדם עשוי להכיר בכך שאינו יכול להעלות מאכל לשרשו הנעלה באמצעות אכילתו, מפני שהוא עצמו עדיין קשור לגשמיות. ההערה בסוגריים מפנה למאמר על "כה תברכו" בלקוטי תורה, נשא.

לכן פורש ממנו. ומגביה המאכל על ידי שנודר ממנו ומתפיסו בדבר הנדור באמרו הרי עלי כקרבן שעיי' ממשיך בו אור מקיף משרשו הנעלה ממוצא הפה.

לכן הוא פורש ממנו. וכך הוא מעלה את המאכל: הוא נודר להימנע ממנו ומקשר אותו לדבר שנאסר בנדר, באומרו: "הרי עלי כקרבן". על ידי כך הוא ממשיך לתוכו אור מקיף משרשו הנעלה, ממוצא הפה.

לכן הוא נמנע ממנו, ובכך למעשה מעלה את המאכל באמצעות נדר: הוא מצהיר עליו "כקרבן" ומקשר אותו לדבר שנאסר בנדר. דבריו ממשיכים לתוכו אור מקיף משרשו הנעלה.

וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] כל הנודר¹⁴⁷ כאילו נודר בחיי המלך.^{148, 149, 150} היינו שכל המקיפים נמשכים מבינה ובינה הוא חיי המלך [וע' ברע"מ [ברע"א מהימנא] ס"פ יתרו דצי"א ע"ב].^{151, 152}

וזהו שאמרו חז"ל: "כל הנודר כאילו נודר בחיי המלך". כלומר, כל האורות המקיפים נמשכים מבינה, ובינה היא "חיי המלך" [ועיינו ברע"א מהימנא, סוף פרשת יתרו, דף צ"א ע"ב].

זהו פירוש דברי חז"ל שמי שנודר הוא כאילו נודר "בחיי המלך": האורות המקיפים נמשכים מבינה, שהקבלה מכנה "חיי המלך". לשם כך מובא המקור ברע"א מהימנא על יתרו.

19 וזהו ענין פרישות מביאה לידי קדושה. וזהו שארז"ל [שאמרו רבותינו זכרונם לברכה] עד שידור בדבר הנדור דווקא. שכמו שהדבר הנדור

וזהו פירוש "פרישות מביאה לידי קדושה". וזהו שאמרו חז"ל: "עד שידור בדבר הנדור" דווקא. שכן, בדומה לדבר הנדור,

זהו פירוש ההוראה ש"פרישות מביאה לידי קדושה". כך מוסבר גם הכלל של חז"ל, שנדר חל רק כאשר אדם נודר "בדבר הנדור".

כמו הקרבן הוא מתעלה ע"י קדושת הפה שהאדם מקדישו שעיי' ממשיך עליו אור מקיף וזהו לשון מקדיש.

כמו הקרבן, מתעלה באמצעות קדושת הפה, כאשר אדם מקדיש אותו; בכך הוא ממשיך עליו אור מקיף. זהו פירוש המילה "מקדיש" —

בדומה לקרבן, הדבר שנודרים בו מתעלה בזכות קדושת הפה: כשאדם מקדיש אותו, הוא ממשיך עליו אור מקיף. זהו מובנה של המילה "מקדיש", מלשון קדושה.

כמו הקדושין שהוא המשכת או"מ [אור מקיף] ועי' יז אח"כ דייקא יחוד, וביאה שהוא בחי' א"פ [אור פנימי] כו' [ועמ"ש מזה בדי"ה וידבר דעשרת הדברות].¹⁵³

בדומה לקידושין, שהם המשכת אור מקיף, ובעקבותיהם, דווקא לאחר מכן, באים הייחוד והביאה, שהם בחינת אור פנימי וכו'. [ועיינו כמה שנכתב על כך במאמר הפותח במילים "וידבר", על עשרת הדיברות.]

אותו שורש מופיע גם במילה "קידושין": הקידושין ממשיכים אור מקיף, ורק לאחר מכן בא הייחוד, שהוא אור פנימי. הסוגריים המרובעים מפנים למאמר על הפסוק "וידבר הי", לפני עשרת הדיברות.

כמ"כ [כמו כן] המקדיש הקרבן ע"י הפה ממשיך עליו אור מקיף ואח"כ כשמקריבים אותו ונעשה קרבן לה' נמשך בו א"פ [אור פנימי] ואז הוא מעלה את האדם כנ"ל.

כך גם מי שמקדיש את הקרבן בפיו ממשיך עליו אור מקיף; לאחר מכן, כשהוא מקריב אותו והוא נעשה קרבן לה', נמשך בו אור פנימי, ואז הוא מעלה את האדם, כפי שהוסבר לעיל.

כך גם בקרבן: ההקדשה בדיבור ממשיכה אור מקיף, והקרבנות בפועל על המזבח, כ"קרבן לה'", ממשיכה בו אור פנימי. אז הוא מרומם את האדם שהביא אותו.

20 וכך בענין הנדר שע"י הדבור שמתפסו בדבר הנדור דייקא ע"י ממשיך בו אור מקיף ומתעלה ע"י כו' וכך גם בנדר: באמצעות הדיבור שבו הוא קושר אותו דווקא לדבר שנאסר בנדר, הוא ממשיך בו אור מקיף, ועל ידי כך הוא מתעלה וכו'.

הנדר פועל בדומה להקדשת קרבן: כאשר אדם קושר באמצעות דיבור חפץ רגיל לחפץ שנאסר בנדר, הוא ממשיך עליו אור מקיף ומעלה אותו.

זהו ענין הנודרים לשם שמים שע"י אמרו נדרים סייג לפרישות.¹⁵⁴ ומ"מ עכשיו צריך לומר בלי נדר:¹⁵⁵ זהו ענינם של הנודרים לשם שמים, שעליהם אמרו: "נדרים סייג לפרישות". ואף על פי כן, כיום צריך לומר: "כלי נדר".

זו משמעות הנדר לשם שמים, ועל נדרים כאלה אמרו חז"ל: "נדרים סייג לפרישות". למרות זאת, המאמר מסיים שכיום צריך לומר "כלי נדר", כדי שהתחייבות לא תקבל תוקף של נדר.

בעבודה

השתמשו בעולם הגשמי לקיום מצוות, שכן כך מבררים אותו וממשיכים לתוכו את רצון ה'; ותנו לרצון זה לעורר בכם אהבת ה' "בכל מאדך", למעלה ממגבלותיכם. אמרו דברי תורה, שהרי הם דבריו של משה עצמו, שעדיין חיים בפיכם. וכשכורר לכם שאינכם יכולים עדיין להעלות דבר באמצעות השימוש בו, הימנעו ממנו לשם שמים; אך כפי שמסיים המאמר, כיום מקבלים על עצמנו התחייבויות כאלה "בלי נדר".

שאלות לשיחה

1. מדוע עולמות נפרדים אינם יכולים לנבוע מכלי התיקון, ומה מוסיפות הדוגמאות של אותיות שהוצאו ממילה ושל כד שנשבר?
2. באיזה מובן האדם הוא "לאחור" למעשה בראשית, ובאיזה מובן הוא "לפני"? כיצד יכולה אפילו נפש האלקית להיות "לאחור"?
3. כיצד מצוות מעשיות, הנעשות באמצעות דברים גשמיים, מוסיפות אור באצילות ובגן עדן, ומדוע תוספת זו צריכה לבוא מתהו?
4. מה משה ממשיך אל "ראשי המטות", ומה מלמדות המשמעויות של "מטות" — מקל, חזק ושלטון — על כך?
5. מדוע דיבור יכול להמשיך רק אור מקיף, ומה הדבר מלמד על קרבנות, נדרים וקידושין?

מקורות והפניות

הערות

פסוקה 1

1 "וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר: זה הדבר אשר ציווה הוי". פסוק זה פותח את דיני הנדירים, והמאמר כולו מבאר אותו.

Numbers 30:2 במדבר ל:ב

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 2

2 "מאחור ומלפנים יצרת אותי, ותשת עלי כפך". המאמר מבקש להסביר כיצד האדם הוא גם "מאחור" וגם "מלפנים" ביחס לשאר הבריאה.

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה

אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 בעשרה מאמרות נברא העולם

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"ה מ"א.

4 בעשרה מאמרות נברא העולם

"בעשרה מאמרות נברא העולם". אדמו"ר הזקן פותח במשנה זו ושואל כיצד המאמרות, הנובעים מהספירות האלוניות, יכלו ליצור עולם שנחווה כנפרד מה'.

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה'א'

בעשרה מאמרות נברא העולם. ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להפראות, אלא להפריע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

5 יהי אור

"ויאמר ה': יהי אור, ויהי אור": הראשון מבין המאמרות, שאדמו"ר הזקן קושר לחכמה.

Genesis 1:3 בראשית א:ג

ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור:

.And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

6 יהי אור חכמה

בקטע זה מוסבר שהתורה נובעת מחכמה, ושכחמה מתגלה התענוג העליון; לכן התורה נמשלה לאור. הדבר תומך בקשר שנעשה כאן בין "יהי אור" לחכמה.

הערת קה"ת

ראה בהנסמן לעיל פ' בהעלותך לד, ג.

7 בפרס ש"ב פ"ה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם מבאר בענין עשרה מאמרות.

8 ובוהר פ' ויקרא די"א סע"ב

הוזהר על ויקרא, שלפי תיאורו של אדמו"ר הזקן בלקוטי תורה, חוקת, מראה כיצד עשרת הדיברות מקבילים לעשרה מאמרות של הבריאה.

Zohar, Vayikra 24:170-25:179 ספר הוזהר, ויקרא כ"ד:ק"ע-כ"ה:קע"ט

9 ובוהר פ' ויקרא די"א סע"ב ובמק"מ

שם מביא אדמו"ר הזקן את אותו מאמר בוהר (Vayikra 11b) על ההקבלה בין עשרת הדיברות לעשרת המאמרות, ומסביר שהמאמרות הם כחכמה שבעולם האצילות, ואילו הדיברות הם בבינה, בחינת הגילוי. הוא מפנה שם גם למקדש מלך ולפרדס, שער ב, פרק ה.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' חקת נו, ד. וראה באוה"ת פ' תשא ע' א'תתנא. שמציין למק"מ "עשרה מאמרות מאבא ועשרת הדברות מבינה". ומציין שם שכ"כ גם המגיד נ"ע.

10 ובפ' בראשית די"ו ע"ב

חלק מפירוש הוזהר לפתיחת ספר בראשית, המצוטט כאן כתמיכה בקשר שבין עשרה מאמרות לספירות.

Zohar, Bereshit 5:28-38 ספר הוזהר, בראשית ה:כ"ח-ל"ח

11 ודף כ"ב א' ב'

הוזהר על בראשית (22a-b), שאדמו"ר הזקן מצטט בלקוטי תורה, חוקת, ומציב בו את עשרה מאמרות כחכמה דאצילות.

Zohar, Bereshit 13:153-14:164 ספר הוזהר, בראשית י"ג:קנ"ג-י"ד:קס"ד

12 ע"ס דאצילות הם אלקות

איגרת כ נפתחת במילים "הוא וחיייו אחד, הוא וכליו אחד", ומסבירה שבעשר הספירות שבעולם האצילות גם האורות וגם הכלים הם אלקות, שלא כמו בעולמות בריאה, יצירה ועשיה.

הערת קה"ת

ראה אגה"ק ס"י כי בתחלתו. ובליקוט פ"י לשם.

פסוקה 3

13 ע"פ ששים המה מלכות

המאמר ההוא פותח בדרשת חז"ל על הפסוק — שישים מסכתות, שמונים ברייתות ואינספור הלכות — ובנשמות ישראל, שהן ה"יונה" האחת, ומבאר

is an accessory to it [the food]. [If one carries out] a living
... person on a bed he is exempt even

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna
(Public Domain)

פסוקה 5

18 דאיהו וגרמוהי חד

בהקדמתו אומר תיקוני זוהר על עשר הספירות של אצילות: "הוא וכליו
אחד בהם, הוא וכוחות החיים שלו אחד בהם"; ואילו בספירות של בריאה
אין הדבר כך. אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שכלי התיקון הם
אלוקות.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תיקוני זוהר ג' ב:ט-י

דעשר ספירות דאצילות מלכא בהון, איהו וגרמיה חד בהון, איהו ותייני
חד בהון, מה דלאו הכי בעשר ספירות דבריאה, דלאו אינון ותייניו חד,
לאו אינון וגרמיהו חד. ועליל על פלא הוא נהיר (ניא נחית) בעשר
ספירות דאצילות, ובעשר ספירות דבריאה, ונהיר בעשר כתות
דמלאכיא, ובעשר גלגלי דרקיעא, ולא אשתני בכל אתר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (ג, ב).

פסוקה 6

19 צאינה וראינה

"צאי וראינה בנות ציון, במלך שלמה". הפסוק הפותח את המאמר שאליו
מתייחס הטקסט.

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה'לו אמו ביום
חתנתו וביום שמחת לבו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king
Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath
crowned him in the day of his espousals, And in the day of
the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

20 וצבא השמים לך משתחוים

מפתילת הלויים: "אתה עשית את השמים... וצבא השמים משתחוים לך".
אדמו"ר הזקן מביא את הפסוק כדי להראות שהפנימיות, בחינת הנשמה,
של הנבראים הקדושים בטלה לפני ה'.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו

אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם
הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם וצבא
השמים לך משתחוים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heav-
en, the heaven of heavens, with all their host, the earth and
all things that are thereon, the seas and all that is in them,
and Thou preservest them all; and the host of heaven wor-
shippeth Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

נחמיה ט, ו.

שהנשמות נעלות מן התורה. כאן מפנה המאמר לדיון שם על האמירה
"מפלגך לעילאי דהורמיו".

הערת קה"ת

לקרית שה"ש לה, ג.

14

"יש שישים מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר". פתיחתו של
מאמר בלקוטי תורה, שיר השירים, שאליו מתייחס הטקסט.

Song of Songs 6:8 שיר השירים ו:ח

ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר:

There are threescore queens, And fourscore concubines,
And maidens without number

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 מפלגך לעילאי דהורמיו מפלגך לתתאי

מג אמר לאמימר: "ממותנך ולמעלה אתה שייך להורמיו; ממותנך ולמטה
— לאהרמיו", טענה דואליסטית שהתלמוד דוחה. הטקסט מתייחס למאמר
הדן באמירה זו.

Sanhedrin 39a:9-10 סנהדרין ל"ט א:ט-י

אמר לקה קהוא אמוגשא לאמימר: מפלגך לעילאי דהורמיו, מפלגך
לתתאי דאהורמיו. אמר לקה: אם כן, היכי שביק לקה אהורמיו
דהורמיו לעבורי מיא בארעיה? אמר לקה קיסר לרבי תנחום: תא ליהו
כולן לעמא חד. אמר: לחי, אנו דמהלינו לא מצינו מיהו כנותיכו.
אתון מהליתו והו כותו! אמר לקה: מימר שפיר קאמרת, מיהו כל
דנכי למלקא לשדויה לביכר. שדויה לביכר ולא אכלוה. אמר לקה
קהוא מינא: האי דלא אכלוה משום דלא כפון ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוקה 4

16 במשנה פרק המצניע

סדרה ארוכה של מאמרים משנת 5672. ההערה מפנה אליהם כמקור נוסף
לעיון בנושא זה.

הערת קה"ת

שבת צג, סע"ג. וראה גם המשך בששה"ק תער"כ ח"א ס"ע תרד ואילך.

17

המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי
טפילה לו

המשנה (בפרק המצניע, Shabbos 93b) פוסקת שמי שמוציא פחות
מהשיעור המזערי של אוכל בכלי פטור גם על הכלי, משום שהכלי טפל
לאוכל. אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות שכלי שלם בטל לתוכן
שבו.

Mishnah Shabbat 10:5 משנה שבת י:ה

המוציא ככר לרשות הרבים, חיב. הוציאוהו שנים, פטורין. לא יכל
אחד להוציאו והוציאוהו שנים, חיבים. ורבי שמעון פוטר. המוציא
אכלין פחות משיעור בכלי, פטור אף על הכלי, שהכלי טפל לו. את
החי במטה, פטור אף על המטה, שהמטה טפל לו. את המת במטה,
חיב. וכן כות מן המת וכות מן הנבלה וכעדשה מן השרץ. חיב. ורבי
שמעון פוטר:

one man carries a loaf into the public domain he is li- [If]
able; if two carry it they are exempt. [If] one is not able to
carry it [alone] and two carry it out, they are liable. But
Rabbi Shimon exempts [them]. [If] one carries out foods
[that are] less than the [prescribed] quantity in a vessel, he is
exempt even for [carrying] the vessel since that [the vessel]

השמים לך משתחווים:

Thou art the L-RD, even Thou alone; Thou hast made heaven, the heaven of heavens, with all their host, the earth and all things that are thereon, the seas and all that is in them, and Thou preservest them all; and the host of heaven worshippeth Thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 9

27 ע"פ וייצר

"וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים". זהו הפסוק במאמר על גוף האדם ונשמתו שאליו מתייחס הטקסט.

Genesis 2:7 בראשית ב':ז

וַיִּצְרֶה ה' אֱלֹקִים אֶת־הָאָדָם עֹפָר מִן־הָאֲדָמָה וַיִּפֹּחַ בְּאַפּוֹ נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה:

Then the L-RD G-d formed man of the dust of the ground, and breathed into his nostrils the breath of life; and man became a living soul.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

28 אחור וקדם צרתני

"אחור וקדם צרתני". כאן אדמו"ר הזקן מחיל זאת אפילו על הנפש האלקית, שהיא "אחור" ביחס לתוהו.

Psalms 139:5 תהילים קל"ט:ה

אַחֲוֹר וְקִדְמָה צִרְתָּנִי וְתִשָּׂת עָלַי כַּפְּכָה:

Thou hast hemmed me in behind and before, And laid Thy hand upon me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 והנה אנחנו מאלמים אלומים

חלומי של יוסף: "והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה". זהו פתיחתו של מאמר המצוטט כאן, העוסק בעבודת הבירורים.

Genesis 37:7 בראשית ל"ז:ז

וַהֲנֵה אֲנַחְנוּ מְאַלְמִים אֲלֻמִּים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וַהֲנֵה קִמָּה אֲלֻמִּי וְגַם־נִצְבָּה וַהֲנֵה תִסְבֶּינָה אֲלֻמֵּיכֶם וְתִשָּׁתַחֲוּוּ לְאֻלָּמָתִי:

for, behold, we were binding sheaves in the field, and, lo, my sheaf arose, and also stood upright; and, behold, your sheaves came round about, and bowed down to my sheaf.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

30 אז ישיר ישראל

"אז ישיר ישראל את השירה הזאת: עלי באר". זהו הפסוק מתוך ביאור המצוטט כאן על עבודת הבירורים.

Numbers 21:17 במדבר כ"א:י"ז

אֲזַיְשִׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת עָלַי בָּאֵר עֲנוּלָה:

Then sang Israel this song: Spring up, O well—sing ye unto it

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 ורוח אלקים מרחפת

"והארץ היתה תוהו ובוהו... ורוח אלקים מרחפת על פני המים". האריז"ל

21 כל הנקרא בשמי

"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו". מובא כאן פירוש הרמ"ז על הפסוק, לעניין שלכל אדם יש שני שמות.

Isaiah 43:7 ישעיהו מ"ג:ז

כָּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו וְאֶחָד עֲשִׂיתִיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

22 ע"פ ותחת רגליו

המאמר נפתח בהסבר שמלכות דאצילות נעשית כתר דבריא, ולכן בריאה כולה עומדת ביחס לאצילות כמו נצח, הוד ויסוד "מחוץ לגוף". כאן מפנים אליו בשל העיסוק שלו באותיות מ"ה וב"ן.

הערת קה"ת

תו"א עה, ב.

23 ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר

המראה בהר סיני: "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר". מובא כאן הפתיה של מאמר בתורה אור, העוסק באותיות מ"ה וב"ן.

Exodus 24:10 שמות כ"ד:י

וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתַחַת רִגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבֶנֶת הַסַּפִּיר וְכַעֲשֵׂם הַשָּׁמַיִם לְטָהָר:

and they saw the G-d of Israel; and there was under His feet the like of a paved work of sapphire stone, and the like of the very heaven for clearness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

24 ובביאור ע"פ מי מנה

שם מסביר אדמו"ר הזקן שגם הנשמות כוללות תערובת של טוב ורע, בדומה לעץ הדעת, וירדו לעולם הזה כדי לברר את הטוב מן הרע; הבחירה שבדעת היא המקום שבו נמצאת התערובת הזאת. כאן מפנים אליו בשל העיסוק שלו באותיות מ"ה וב"ן.

הערת קה"ת

לעיל פ' בלק סט, א ואילך.

25 מי מנה עפר יעקב

דברי בלעם: "מי מנה עפר יעקב", הפותחים את הביאור בלקוטי תורה, בלק, שמוכא כאן.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י

מִי מִנָּה עֹפָר יַעֲקֹב וּמִסָּפֶר אֶת־רִכְעֵי יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתַהִי אַחֲרֵיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

26 צבא השמים לך משתחוים

"וצבא השמים לך משתחוים". מובא כדוגמה לדרגה הגבוהה ביותר של ביטול בקרב הנבראים.

Nehemiah 9:6 נחמיה ט:ו

אֶת־הָהוּא הוּא לְבָדָךְ אֶתָּה עֲשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם שָׁמַי הַשָּׁמַיִם וְכָל־צָבָאם הָאָרֶץ וְכָל־אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַיָּמִים וְכָל־אֲשֶׁר בָּהֶם וְאֶתָּה מְחִיָּה אֶת־כָּל־וְצָבָא

הזקן מביא זאת כדי להראות שגם הבחינה העליונה ביותר של התיקון נמשכת מתוהו.

Sefer Etz Chaim 12:4-5 עץ חיים י"ב:ד-ה'

... כדי שיתמעט האור ויתרחב הכלי ויכול לסובלו. והנה מבחי" ב"ן לא לקח עתיק כלים רק מה"ר דכתור דב"ן וזה ודאי לא יספיקו להיותן כלים ליי"ס שבו ולכן כמו שלקח אורות אחרים משאר ספי" שם ב"ן כך צריך שיקח כלים משאר ספי" של ב"ן. גם צריך שתדע הקדמה אי והוא כי א"א להיו" בחי" הכלים אלא ע"י הכאת האור מקיף באו"פ ומשם נעשה בחי" כלי מתולדת הכאה ההיא וזכור זה. ונתחיל לבאר הספיקות שיש בגי'ר הנקרא רישא דעתיק הנה כבר נתבאר שהספיקות נתחלקו בשני בחי" הבחי" אי הוא אם לא ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

37 ברית מלח עולם

נאמר על החלקים הקדושים שניתנו לכוהנים: "ברית מלח עולם היא לפני הוי". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי להראות את שורשה הנעלה של המלח, שהיא דבר דומם.

Numbers 18:19 במדבר י"ח:י"ט

כל תרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לה' נתתי לה ולבנותיה ולבנותיה אתה לקח-עולם ברית מלח עולם הוא לפני ה' לה ולבנותיה אתה:

All the heave-offerings of the holy things, which the children of Israel offer unto the L-RD, have I given thee, and thy sons and thy daughters with thee, as a due for ever; it is an everlasting covenant of salt before the L-RD unto thee and to thy seed with thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר יח, יט.

38 בזהר ויחי דרמ"א ע"ב

בקטע הזה מוסבר שהמלח נוצר מן המים באמצעות חום השמש: המים הם חסד דחכמה והמלח הוא גבורותיה, ולכן טעמו חריף. נוסף על כך מוסבר שגבורות דאבא נעשות חסדים לאימא, ושהמלח, ששורשו באבא (חכמה), מקור כל הטעמים, מעניק טעם למאכלים שהוא ממליח, אף שאין לו טעם משל עצמו.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי ויקרא ד, א ובמ"מ לשם.

39 בדיה לא תשבית מלח

המאמר על "ולא תשבית מלח" מסביר שהמלח, כמו החכמה, מברר — "בחכמה יתברר" — ולכן הקרבנות, המבררים את הנפש הבהמית, זקוקים למלח, שהוא ה"ברית" המחברת את הבורא עם הנברא. בשלח 46c מצטט אדמו"ר הזקן את האריז"ל שהמלח הוא שלוש גבורות ממותקות, כלומר שורשו בגבורות דאבא, "כמו שנתבאר בקיצור בביאור על וידבר משה אל ראשי המטות" — המאמר הזה.

הערת קה"ת

ראה לעיל פי ויקרא ד, א. וראה גם לעיל פי שלח מו, ג.

מפרש ש"מרחפת" היא רמז לרפ"ח ניצוצות התוהו.

Genesis 1:2 בראשית א:ב'

והָאֵרֶץ הָיְתָה תְּהוֹ וָבְהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמָּיִם:

Now the earth was unformed and void, and darkness was upon the face of the deep; and the spirit of G-d hovered over the face of the waters

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית א, ב.

32 מת רפ"ח

שם מסביר אדמו"ר הזקן שכל שהמדרגות יורדות, הנשמות והמלאכים מתחלקים לחלקים קטנים יותר ויותר, ושש מאות אלף הנשמות הן אלה שכבר התבררו מן השבירה ונכללו בתיקון. השבירה פירושה ריבוי ופירוד; וככל שהכוחות האלקיים ירדו עוד בבריאה, ביצירה ובעשיה, הם התחלקו יותר.

הערת קה"ת

ראה ע"ח שער רפ"ח ניצוצין פ"א. תו"א כז, ד.

33 מרחפת מת רפ"ח

בעץ חיים, בשער רפ"ח ניצוצין, נכתב שהמילה "מרחפת" היא "מת רפ"ח": רפ"ח הניצוצות היו בין ה"מתים", המלכים השבורים של תוהו. אדמו"ר הזקן מצטט זאת כדי להראות שהתיקון נבנה מניצוצות התוהו.

Sefer Etz Chaim 18:2 עץ חיים י"ח:ב'

ונבאר סדר מדרגתן בקצרה זה למעלה מזה א. הנה העיקר והשורש לכל הם אותיות הוי"ה בעצמן ובצורתן ב. מדרגה ב' הוא אחוריים שלהם בחינת עצמותן וצורתן כזה י"ה י"ה י"ה וזה י" אותיות ג. מדרגה ג' חשבון ומספר ד' אותיות הנקרא פנים שהם בחי" הוי"ה מספרן כ"ו ד. מדרגה ד' הוא חשבון ומספר י' אותיות הנקרא אחוריים שהוא בחי" היות מספרן ע"ב ה. מדרגה ה' הוא במילוי של השם ונקרא פנים והם יו"ד אותיות יו"ד וי"ו וי"ו הי"י בצורתן עצמן ו. מדרגה ו' אחור של המילוי הנ"ל בבחי" אותיות ...

Sefer Etz Chaim (Public Domain)

34 ויאמר אלקים יהי אור

"ויאמר אלקים יהי אור". המאמר הראשון, הבא אחרי הפסוק על הרוח המרחפת, מציין את תחילת התיקון מניצוצות התוהו.

Genesis 1:3 בראשית א:ג'

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אוֹר וַיְהִי־אֹר:

And G-d said: 'Let there be light.' And there was light

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 וכמ"ש בע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ריש שער עתיק רפ"א. [כ].

36 וכמ"ש בע"ח דעתיק דתקון דאצ"י לקח ה' ראשונות דכתור דב"ן

עץ חיים, בתחילת שער עתיק, מסביר כיצד אצילות בנויה ממ"ה וב"ן, ושעתיק לקח מב"ן את חמש הספירות הראשונות של הכתר שלו. אדמו"ר

40 ולא תשבית מלח

"ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך; על כל קרבנך תקריב מלח".
זהו הפתח למאמרו של אדמו"ר הזקן על שורש המלח.

Leviticus 2:13 ויקרא ב':יג

וְכָל־קֶרְבֶּן מִנְחָתְךָ בַּמֶּלַח תִּמְלַח וְלֹא תִשְׁבִּית מֶלַח בְּרִית אֱלֹקֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל־קֶרְבֶּנְךָ תִּקְרִיב מֶלַח:

And every meal-offering of thine shalt thou season with salt; neither shalt thou suffer the salt of the covenant of thy G-d to be lacking from thy meal-offering; with all thy offerings thou shalt offer salt.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

41 ודמות פניהם פני אדם

בחוון המרכבה של יחזקאל נאמר: "ודמות פניהם פני אדם". שורש הנפש השכלית הוא "פני אדם" שבמרכבה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י

וְדֹמוֹת פָּנֵיהֶם פְּנֵי אָדָם וּפְנֵי אֲרִיָּה אֶל־יְמִין לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־יָשׁוּר מִהֶשְׁמָאוֹל לְאַרְבַּעַתָּם וּפְנֵי־נֶשֶׁךְ לְאַרְבַּעַתָּם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

42

הזוהר על ויחי דן במלח; אדמו"ר הזקן מביא את הקטע הזה שוב בלקוטי תורה, ויקרא, בהסבירו את "ברית מלח".

Zohar, Vayechi 65:661-66:673 ספר הזוהר, ויחי ס"ה:תרס"א-ס"ו:תער"ג

The first seven lines of the Hebrew text do not appear in our translation. R. Judah said: 'Zebulon and Issachar made an agreement that one should sit and study the Torah while the other went out and made money and supported him. So Zebulon used to traverse the seas with merchandise, and his territory was suitable for this, being on the sea coast. Hence it is written: "Rejoice, Zebulon, in thy going out, and Issachar in thy tents '(Deut. 33, 18). HE SHALL DWELL AT ... THE HAVEN OF THE SEAS

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

ססקה 10

43 לכו לחמו בלחמי

הזמנתה של החכמה: "בואו, אכלו מלחמי ושתו מן היין שמסכתי". אדמו"ר הזקן קורא את "לחמי" כדבר ה' — תורה ומצוות.

Proverbs 9:5 משלי ט':ה

לְכוּ לַחְמוּ בִלְחָמִי וּשְׁתּוּ בַיַּיִן מִסֻּכָּתִי:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have' mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

44 כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם

"לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם". את

ה"האדם" המיודע קוראים כאדם העליון, מלכות דאצילות.

Deuteronomy 8:3 דברים ח':ג

וַיַּעֲבֹד וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הַמָּן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּ אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל־הַלֶּחֶם לִבְדּוֹ יַחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצֵא פִי־ה' יַחְיֶה הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

45 כמ"ש בזהר

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Etz Chaim.

הערת קה"ת

ע' זח"ב (קסז, ב) וכמ"ש כאן ל"מ. ובזח"א (קלד, ב) הובא בע"ח ש"ל שער הפרפופים דרוש א. ע' זח"ג (קלו, ב. כמא, ב). [כ].

46 בביאור ע"פ אלה מסעי

הביאור הזה מפרט את המכנה שעליו נשען המאמר: אדם קדמון נקרא אדם דבריהא; עקודים ונקודים (או עתיק ואריך אנפין) נקראים אדם דיצירה; ואצילות כולה נקראת אדם דעשיה. עוד מוסבר בו שאצילות היא גילוי מתוך העלם, בניגוד לבריהא, שהיא בריאת יש מאין.

הערת קה"ת

לקמן צה, א.

47 אלה מסעי

"אלה מסעי בני ישראל". הפסוק מתוך הביאור בלקוטי תורה, מסעי, מובא כאן.

Numbers 33:1 במדבר ל"ג:א

אַלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָצְאוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְצִבְאָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

These are the stages of the children of Israel, by which they went forth out of the land of Egypt by their hosts under the hand of Moses and Aaron

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 עיני ה'

"עיני הוי' אל צדיקים". הפסוק מובא כמקור לאופן המובחן שבו ממלא כל עלמין מעניק חיות.

Psalms 34:16 תהילים ל"ד:ט"ז

עֵינֵי ה' אֶל־צַדִּיקִים וְאָזְנוֹ אֶל־שׁוֹעֲתָם:

The eyes of the L-RD are toward the righteous, And His ears are open unto their cry

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים לד, טז.

49 תהיינה אזניך קשובות

"הקשיבה באזניך לקול תחנוניי". כמו "עיניים", גם "אזניים" מתארות את הערוצים הנבדלים של מלכות.

Psalms 130:2 תהילים ק"ל:ב

אֲדֹנָי שְׁמָעָה בְּקוֹלִי תִהְיֶינָה אָזְנוֹיְךָ קֹשֶׁבוֹת לְקוֹל תַּחֲנוּנָי:

ימי הבריה.

Song of Songs 5:15 שיר השירים ה:ט"ו

שוקיו עמודי שש מִסְדִּים עַל־אֲדָנֶיָּפוּ מְרֹאָהוּ כְּלִכְנוֹן בְּחוֹר כְּאֲרֻזִּים:

His legs are as pillars of marble, Set upon sockets of fine gold; His aspect is like Lebanon, Excellent as the cedars

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שה"ש ה, טו.

54 זה העולם שנברא בששת ימי בראשית

המדרש אומר: "שוקיו" — זה העולם; 'עמודי שש' — שהוא מיוסד על ימי הבריה. "אדמו"ר הזקן מיישם זאת על המקיימים את המצוות באמצעות דברים שנבראו בששת ימי הבריה.

Vayikra Rabbah 25:8 ויקרא רבה כ"ה:ח'

55 כפי מצורע (דנ"ג ע"ב)

הזוהר על פרשת מצורע, שאליו מתייחס הטקסט בנושא "שוקיו".

Zohar, Metzora 3:9-4:18 ספר הזוהר, מצורע ג:ט-ד:י"ח

56 ובפרשה נשא (דקמ"ג א')

הזוהר על פרשת נשא, שאליו מתייחס הטקסט בנושא "שוקיו".

Zohar, Idra Rabba 45:318-46:325 ספר הזוהר, האדרא רבא מ"ה:ש"ח-מ"ו:שכ"ה

57 ובפ' פנחס דרל"ו א'

הזוהר על פרשת פנחס, שאליו מתייחס הטקסט בנושא "שוקיו".

Zohar, Pinchas 73:453-75:462 ספר הזוהר, פנחס ע"ג:תנ"ג-ע"ה:תס"ב

58 שכר מצוה מצוה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ד, ב.

59 שכר מצוה מצוה

המשנה מלמדת: "שכר מצוה — מצווה". אדמו"ר הזקן מפרש זאת כך שהשכר נמשך מן המצווה עצמה.

Pirkei Avot 4:2 משנה אבות ד:ב'

כֵּן עֲזָאֵי אֹמְרִי, הָיִי רָץ לְמַצְוָה קְלָה כְּבִחְמוּרָה, וּבֹרֵחַ מִן הָעֲבֵרָה. שְׂמִצְוָה גֹּרֶרֶת מַצְוָה, וְעֲבֵרָה גֹּרֶרֶת עֲבֵרָה. שְׂשֹׁכֵר מַצְוָה, מַצְוָה. וְשֹׁכֵר עֲבֵרָה, עֲבֵרָה:

Ben Azzai said: Be quick in performing a minor commandment as in the case of a major one, and flee from transgression; For one commandment leads to another commandment, and transgression leads to another transgression; For the reward for performing a commandment is another commandment and the reward for committing a transgression is a transgression.

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

60 שהשכר מצוה נמשך מהמצוה עצמה

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהמצווה עצמה היא השכר, משום שתכלית כל המצוות היא להפוך את היש"ש ל"אין" (ביטול היש): בתפילין נכתבת

L-rd, hearken unto my voice; let Thine ears be attentive to the voice of my supplications

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קל, ב.

פסקה 11

50 מוצא פי הוי"

"על כל מוצא פי הוי" יחיה האדם". לפי הפירוש הראשון, "מוצא" הוא מה שכבר יצא.

Deuteronomy 8:3 דברים ח:ג'

וַיַּעַן וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת־הֶמֶן אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעָךָ כִּי לֹא עַל־הֶלֶם לָבְדוּ יַחֲיהָ הָאָדָם כִּי עַל־כָּל־מוֹצָא פִּי־הִי יַחֲיהָ הָאָדָם:

And He afflicted thee, and suffered thee to hunger, and fed thee with manna, which thou knewest not, neither did thy fathers know; that He might make thee know that man doth not live by bread only, but by every thing that proceedeth out of the mouth of the L-RD doth man live

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 בעשרה מאמרות שנברא העולם

"בעשרה מאמרות נברא העולם". מאמרות אלה הם הדיבור שכבר נאמר, וזהו הפירוש הפשוט של "מוצא פי".

Pirkei Avot 5:1 משנה אבות ה:א'

בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם. וְהָיָה כְּמֵאֲמָרָא אֶחָד יָכוֹל לְהִבְרָאוֹת, אֲלֵא לְהַפְרֵעַ מִן הָרָשָׁעִים שְׂמֵאֲבָדִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת, וְלָמֶן שָׂכָר טוֹב לְצַדִּיקִים שְׂמֵאֲמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֵרוֹת:

With ten utterances the world was created. And what does this teach, for surely it could have been created with one utterance? But this was so in order to punish the wicked who destroy the world that was created with ten utterances, And to give a good reward to the righteous who maintain the world that was created with ten utterances

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 14

52 ומספר את רובע ישראל

דברי בלעם: "מי מנה עפר יעקב, ומספר את רובע ישראל?" הפסוק מן המאמר המצוטט כאן.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מִי מִנָּה עֶפְרָ יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת־רֹבַע יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשִׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶי אַחֲרִיתִי כְּמָהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 שוקיו עמודי שש

"שוקיו עמודי שש, מיוסדים על אדני פו". המדרש דורש "שש" כרמז לששת

לפסוק שבמאמר.

Numbers 30:2 במדבר ל"ב:

וידבר משה אל־ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'

And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67 השבטים ד' דגלים

"בני ישראל יחנו איש על מחנהו ואיש על דגלו". השבטים חנו תחת ארבעה דגלים, ומחנה יהודה היה במזרח.

Numbers 2:2 במדבר ב':ב'

הערת קה"ת

במדבר ב, ב ואילך.

68 פני ארי אל הימין

"ופני אריה אל הימין לארבעתם". דגל יהודה מקביל לפני האריה שבמרכבה.

Ezekiel 1:10 יחזקאל א':י'

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה ופני אֶל־הימין לארבעתם ופני־שור מהשמאל לארבעתן ופני־נֶשֶׁר לארבעתן:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

יחזקאל א, י.

69 ובשם אלקינו נדגול

"נרננה בישועתך ובשם אלקינו נדגול". הפסוק מובא בקשר לדגלי השבטים.

Psalms 20:6 תהילים כ':ו'

נִרְנְנָה בִּישׁוּעָתְךָ וּבְשֵׁם־אֱלֹהֵינוּ נִדְגֹל יִמְלֹא ה' כְּלִי־מִשְׁאֲלוֹתֶיךָ:

We will shout for joy in thy victory, And in the name of our G-d we will set up our standards; The L-RD fulfil all thy petitions.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים כ, ו.

70 י"ב גבולי אלכסון

ההערה מציינת ש"ב גבולי אלכסון מבוארים באור התורה שם.

הערת קה"ת

ס"י רפ"ה. נתבאר באוה"ת בראשית-א טו, א ואילך.

71 י"ב גבולי אלכסון

ספר יצירה מתאר את שתיים־עשרה האותיות הפשוטות, שמידתן היא "שתיים עשרה גבולי אלכסון" בכיווני העולם. השבטים נמשלו לשניים־עשר גבולות אלה.

Sefer Yetzirah 5:1 ספר יצירה ה':א'

שתיים עשרה פשוטות ה"ו ז"ח ט"י ל"ג ס"ע צ"ק יסודן ראה, שמיצה, ריחה, שיחה, לעיטה, תשמיש, מעשה, הלוח, רוגז, שחוק, הרהור, שינה. מדתן שתיים עשרה גבולים באלכסון. גבול מזרחית צפונית,

המילה "אחד" על קלף גשמי, שנעשה כלי לאלוקות, וכך גם בקרבנות ובצדקה.

הערת קה"ת

ראה גם לעיל פ' בהר מב, ב.

61 נהנין מזיו

"לעתיד לבוא... צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה". הדברים מובאים בנוגע לשכר הנשמה בגן עדן.

Berakhot 17a ברכות י"ז א

62 טובה הארץ

יהושע וכלב: "טובה הארץ מאוד מאוד". הפסוק ממאמר בפרשת שלח המצוטט כאן.

Numbers 14:7 במדבר י"ד:ז'

וַיֹּאמְרוּ אֶל־כָּל־עַדְתֹּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבְרָנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד:

And they spoke unto all the congregation of the children of Israel, saying: 'The land, which we passed through to spy it out, is an exceeding good land

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

63 בכל מאדך

"ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". אדמו"ר הזקן מקביל את "בכל נפשך" לממלא כל עלמין ואת "בכל מאודך" לסובב כל עלמין.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאַהֲבַתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּכָל־לְבָבְךָ וּכָכָל־נַפְשְׁךָ וּכָכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 כלה שארי ולבבי

"כלה שארי ולבבי, צור לבבי וחלקי אלקים לעולם". הפסוק מובא בהקשר של הכמיהה לצאת מעבר לכל כלי.

Psalms 73:26 תהילים ע"ג:כ"ו

כָּלָה שְׁאָרִי וּלְבָבִי צוּר־לִבִּי וְחֶלְקִי אֱלֹקִים לְעוֹלָם:

My flesh and my heart faileth; But G-d is the rock of my heart and my portion for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים עג, כו.

65 לכו לחמו בלחמי

"לכו לחמו בלחמי". הפסקה מסתיימת בהצגת התורה והמצוות כלחם הזה.

Proverbs 9:5 משלי ט':ה'

לְכוּ לַחֲמוּ בִלְחָמִי וּשְׁתוּ בַיַּיִן מִסִּכְתִּי:

Come, eat of my bread, and drink of the wine which I have' mingled

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 15

66 וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל

"ומשה דיבר אל ראשי המטות לבני ישראל". כעת מגיע אדמו"ר הזקן

בתורה אור, יתרו, המובאת כאן.

Ezekiel 1:16 יחזקאל א':ט"ז

מֵרָאָה הָאוֹפָנִים וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּעֵין תְּרַשִּׁישׁ וּדְמוּת אֶחָד לָאַרְבָּעָתָן וּמֵרָאִיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם כְּאֶשֶׁר יִהְיֶה הָאוֹפֵן בְּתוֹךְ הָאוֹפֵן:

The appearance of the wheels and their work was like unto the colour of a beryl; and they four had one likeness; and their appearance and their work was as it were a wheel within a wheel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

78 ע"פ בשלח פרעה

שם מסביר אדמו"ר הזקן את הפסוק "בשלח פרעה את העם": פרעה, שאמר "לא ידעתי את הוי", הוא אחוריים של הרצון העליון, הנמשך ממי שעוברים על רצונו. האור הטמון בנפילה זו, שמקורו למעלה מן הרצון, מתגלה לאחר מכן בתוספת אור ושמחה.

הערת קה"ת

תו"א סא, ג.

79 ועיין בזהר פי יתרו

ההערה מביאה את דברי יהל אור על הנקודה שבזהר יתרו: "והעתיק קדישא גילה את רצונו".

הערת קה"ת

"ועתיקא קדישא גליא רצון דילי" — יהל אור ע' תקה.

80 ובמק"מ שם בשם האריז"ל

ההערה מביאה את דברי יהל אור בשם המק"מ: "משה בגימטריה נוצר; והנו"ן של נוצר חסד גדולה, כי מידת נוצר חסד היא בבינה שבזקן, ולכן הנו"ן הגדולה מקבילה לחמישים שערי בינה, ומשה הוא בבינה".

הערת קה"ת

"משה גימט' נוצר, ונו"ן דנוצר חסד גדולה כי מדת נוצר חסד היא בבינה דדיקנא, לכך נוי"ן גדולה כנגד נשי"ב ומשה הוא בבינה" — יהל אור ע' תקו.

81 בביאור ע"פ ועשית ציץ

לביאור "ועשית ציץ" ההערה מפנה לאור התורה על תצוה, עמ' 1723, בעניין "נוצר חסד".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת תצוה איתשכ"ג מענין נוצר חסד.

82 ועשית ציץ

"ועשית ציץ זהב טהור" — ציץ הזהב שעל מצחו של הכהן הגדול. הפסוק מובא במסגרת הסבר.

Exodus 28:36 שמות כ"ח:ל"ו

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתַחְתָּ עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קֹדֶשׁ לַיהוָה

And thou shalt make a plate of pure gold, and engrave upon it, like the engravings of a signet: HOLY TO THE L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

83 ברכות (ס"פ לך לך פי מ"ז)

ההערה מציינת שנוסח המדרש מובא באור התורה, נ"ך, כרך א, עמ' 501, ומפנה גם לאור התורה על מטות, עמ' 1300.

הערת קה"ת

הלשון נעתק באוה"ת נ"ך-א ע' תקא. וראה גם אוה"ת מטות ע' איש.

84 כל אלה שבטי ישראל

"כל אלה שבטי ישראל שנים עשר". המדרש מביא את הפסוק כשהוא

גבול מזרחית דרומית, גבול מזרחית רומית, גבול מזרחית תחתית, גבול צפונית רומית, גבול צפונית תחתית, גבול מערבית דרומית, גבול מערבית צפונית, גבול מערבית תחתית, גבול דרומית רומית, גבול דרומית תחתית. ומרחיבין והולכין עד עדי עד והם זרועות עולם:

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain)

72 אבא יונג ממזל השמיני

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Pri Etz Chaim.

הערת קה"ת

ע' בפע"ח ש' הסליחות ספ"ד. [כ].

73 ונוצר אותיות רצון

אסופה של תשובות וביאורים מאת הרבי; ההערה מפנה לשם בעניין האותיות "רצון" שב"נוצר".

הערת קה"ת

שם פ"ח [כ] — וראה תשובות וביאורים לכ"ק אדמו"ר ע' 65 הערה 1. וראה במ"מ לתו"א סט, ב.

74 כחכמה יבנה בית

"כחכמה יבנה בית". חכמה, השורש של אצילות, היא ה"חכמה" שבאמצעותה נבנה ה"בית".

Proverbs 24:3 משלי כ"ד:ג

כְּחִכְמָה יִבְנֶה בַּיִת וּבְתִבּוּנָה יִתְכַּוֵּן:

Through wisdom is a house builded; And by understanding it is established

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי כד, ג.

75 נוצר חסד

אחת משלוש עשרה מידות הרחמים: "נוצר חסד לאלפים". אדמו"ר הזקן מציין שהאותיות של "נוצר" הן אותיות "רצון".

Exodus 34:7 שמות ל"ד:ז

נֹצֵר חֶסֶד לְאַלְפִים נִשָּׂא עוֹן וְפָשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְּה לֹא יִנָּקֶה פֶּקֶד עוֹן אָבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-בְּנֵי בָנִים עַל-שְׁלֹשִׁים וְעַל-רַבְעִים:

keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving iniquity and transgression and sin; and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, and upon the children's children, unto the third and unto the fourth generation

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

76 בד"ה מראיהם ומעשיהם

המאמר פותח ב"אופן בתוך אופן" של יחזקאל: רוח החיה נמשכת מבחינה גבוהה כל כך, שלפניה אין הבדל בין מעלה למטה, משום שמה שנבנה יותר יכול לרדת רחוק יותר. לפי ההערה, מוסבר שם כיצד משה הוא מבחינת "נוצר חסד", ולכן המשיך את התורה גם לבריא, ליצירה ולעשיה.

הערת קה"ת

תו"א סט, ב. "ביאר איך משה הוא מבחי' נוצר חסד ולכן המשיך התורה גם בבי"ע" — יהל אור ע' תקו. וראה אמרי בינה שער הק"ש פס"ד ועוד.

77 מראיהם ומעשיהם

"ומראיהן ומעשיהן כאשר יהיה האופן בתוך האופן". פתיחת המאמר

משווה בין שבטי ישראל לבין נשיאי ישמעאל.

Genesis 49:28 בראשית מ"ט:כ"ח

כָּל־אֶלֶה שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל שָׁנִים עֶשֶׂר וְזֹאת אֲשֶׁר־דָּבַר לָהֶם אַבְיָהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כִּבְרָכְתּוֹ בְּרַךְ אֹתָם:

All these are the twelve tribes of Israel, and this is it that their father spoke unto them and blessed them; every one according to his blessing he blessed them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

85 אבל אלו מטות

על הפסוק "שנים עשר נשיאים יוליד" (שנאמר על ישמעאל), אומר המדרש ששנים עשר בניו של ישמעאל הם "נשיאים" כמו עננים שאינם מורידים גשם, "אבל אלו", שבטי ישראל, "מטות הם, שנאמר: 'שבועות מטות אומר סלה'".

Bereshit Rabbah 47:5 בראשית רבה מ"ז:ה'

... וישמעאל אינו מעמיד י"ב?! אלא, אותן נשיאים, היך מה דאת אמר (משלי כה): נשיאים ורוח וגשם, אין אבל אלו מטות, כמה דאת אמר (חבקוק ג): שבעות מטות אומר סלה. ואת בריתי אקים את יצחק ר' הונא בשם ר' אידי: אותה השנה מעוברת היתה:

And regarding Ishmael, I have heard you; behold, I have“ blessed him. I will make him fruitful, and I will multiply him exceedingly; twelve princes shall he beget, and I will make him a great nation” (Genesis 17:20). “And regarding Ishmael, I have heard you” – Rabbi Yohanan in the name of Rabbi Yehoshua ben Hanina: The son of the maidservant may be derived from the son of the mistress.. “Behold, I have blessed him” – this refers to Isaac. “I will make him ... fruitful” – this refers to Isaac

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

86 שבועות מטות

ההערה מפנה לשם לדיון ב"שבועות למטות".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת בראשית-א דף טו, ב.

87 שבועות מטות אומר סלה

"שבועות מטות אומר סלה". המדרש מביא את הפסוק כדי להראות ששבטי ישראל הם "מטות" איתנים.

Habakkuk 3:9 חבקוק ג:ט'

עֲרֵיָה תַעֲוֹר קִשְׁתְּךָ שְׁבָעוֹת מִטּוֹת אֲמַר סֵלָה נִהְרֹת תִּבְקַע־אֲרָץ:

Thy bow is made quite bare; Sworn are the rods of the word. Selah. Thou dost cleave the earth with rivers

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

88 ובשה"ש רבה

ההערה מפנה לאור התורה על שיר השירים בעניין מדרש זה, ולאור התורה, נ"ך, כרך א, עמ' 501, המצטט את אותה הוראה בשם במדבר רבה, נשא.

הערת קה"ת

ראה באוה"ת שה"ש-ב ע' שעו. וראה גם באוה"ת נ"ך-א ע' תקא בשם במד"ר פ' נשא.

89 המדרש דורש את "הנה מטות" כך: "הנה מטותיו ושבטיו, שנאמר: 'שבועות

מטות אומר סלה".

Shir HaShirim Rabbah 3:7:2 שיר השירים רבה ג:ז:ב'

רבי שלמלאי פתר קריה במשמרות, הנה מטות, הנה מטותיו ושבטיו, האיר מה דאת אמר: שבעות מטות אמר סלה. שלשלמה, למלך שהשלום שלו. ששים גברים סביב לה, אלו עשרים וארבעה משמרות כהנה ועשרים וארבעה משמרות לוינה, ושנים עשרה מחלוקות. מגברי ישראל, שמשמרו את ישראל. כלם אחזי חרב, רבי ועירא ורבי יהודה בשם שמואל אלו תלמידי חכמים שמלמדו לכהנים שחיתו, והלכות וריקה וקבלה וקמיצה. רבי ...

Rabbi Simlai interpreted the verse regarding the priestly watches. “Behold the bed [mitato],” behold his tribes [matot] and his clans, just as you say: “The oaths to the tribes [matot], sela” (Habakkuk 3:9); “of Solomon [Shlomo],” to the king [of Whom it may be said] that peace [shalom] is His; “sixty valiant men surround it,” these are the twenty-four priestly watches, the twenty-four Levite watches, and the twelve divisions; “from the valiant of Israel,” as they protect Israel. “Each armed with a sword,” Rabbi Ze’eira and Rabbi ... Yehuda [said] in

Midrash Rabbah -- TE (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

90 הנה מטותיו שלשלמה

"הנה מטותיו שלשלמה, ששים גבורים סביב לה". המדרש דורש את המילה "מטות" כשבטיו.

Song of Songs 3:7 שיר השירים ג:ז'

הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלְשֵׁלֹמֹה שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב לָהּ מִגְּבֻרֵי יִשְׂרָאֵל:

Behold, it is the litter of Solomon; Threescore mighty men are about it, Of the mighty men of Israel

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

91 בד"ה ראה אנכי

שם מסביר אדמו"ר חזקן שהביטול של חכמה, שלמעלה מהבנה ונמצא בכל יהודי, נקרא "משכיל". הוא מפרש את "משכיל לאיתן" כ"איתן" במשמעות של חזק, כמו "איתן מושבר": תכונה יציבה ועיקשת, מפני שזהו רצון פשוט שאין לו טעם.

הערת קה"ת

לקו"ת פ' ראה יח, ב ואילך.

92 ראה אנכי נותן

"ראה, אני נותן לפניכם היום ברכה וקללה". פתיחת מאמר המצוטט כאן בעניין הגבורה.

Deuteronomy 11:26 דברים י"א:כ"ו

רְאֵה אֲנֹכִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

:Behold, I set before you this day a blessing and a curse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

93 משכיל לאיתן

"משכיל לאיתן האורח". "איתן" נקרא כאן כביטוי לגבורה.

Psalms 89:1 תהילים פ"ט:א'

מִשְׁכִּיל לְאִיתָן הָאֲזַרְחִי:

Maschil of Ethan the Ezrahite

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

94 איתן מושבך

דברי בלעם אל הקיני: "איתן מושבך". מובא כדי להראות ש"איתן" פירושו גבורה.

Numbers 24:21 במדבר כ"ד:כ"א

וַיֵּרָא אֶת־הַקִּינִי וַיֵּשֶׂא מִשְׁלוֹ וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשְׁבְּךָ וְיָשִׁים בְּסֹלֶעַ קִנְךָ:

And he looked on the Kenite, and took up his parable, and said: Though firm be thy dwelling-place, And though thy nest be set in the rock

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95 בד"ה צו כו' את קרבני

המאמר על "קרבני לחמי" מסביר שהנפש הבהמית באה מ"פני שור מהשמאלי" ועולה באמצעות הקרבן לשורשה שבמרכבה, ואף למעלה מכך, באמצעות "אריה דאכיל קורבניך", מידת החסד העליון. כאן מובאת ההפניה בהקשר של עצמות וגידים.

הערת קה"ת

לעיל פ' פנחס עז, ד.

96 את קרבני לחמי

"צו את בני ישראל ואמרת אליהם: את קרבני לחמי לאישי". פתיחת מאמר בלקוטי תורה, פינחס, המצוטט כאן.

Numbers 28:2 במדבר כ"ח:ב'

צו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבְּנִי לְחָמִי לְאִשִּׁי רֵיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי בְמוֹעָדוֹ:

Command the children of Israel, and say unto them: My food which is presented unto Me for offerings made by fire, of a sweet savour unto Me, shall ye observe to offer unto Me in its due season

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

97 ברבות במדבר ס"פ י"ג

ההערה מפנה לאור התורה על מטות ועל גי'ר בעניין מדרש זה על שבועת ה' לשבטים.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת מטות ע' איש. ובאוה"ת נ"ך א-ע' תקב.

98 אשר נשבעת לאבותינו

המילים כאן מצטטות את Micah 7:20. הקטע מופיע למטה.

Micah 7:20 מיכה ז':כ'

תַּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

מיכה ז, כ.

99 שכשם שנשבע הקב"ה לאבות כך נשבע לשבטים

המדרש אומר: "כשם שנשבע הקדוש ברוך הוא לאבות, כך נשבע לשבטים, שנאמר: 'שבועות מטות אומר סלה'".

Bamidbar Rabbah 13:20 במדבר רבה י"ג:כ'

פסקה 16

100 אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם

"יתן אמת ליעקב, חסד לאברהם, אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם". השבועה מתפרשת כהמשכה ממדרגת "ימי קדם", שלמעלה מחכמה.

Micah 7:20 מיכה ז':כ'

תַּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ מִיָּמֵי קֶדֶם:

Thou wilt show faithfulness to Jacob, mercy to Abraham, As Thou hast sworn unto our fathers from the days of old

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101 בד"ה ביום השמיני עצרת

שם מסביר אדמו"ר הזקן ש"נשבעת" היא צורת סביל, כמו כל לשון שבועה, ומשמעותה שאדם קושר את עצמו; וכן ש"אשר נשבעת לאבותינו" נותן כוח לאהבה הטבעית, כדי שתוכל לעורר את האהבה העליונה, אפילו אצל מי שאיבד אותה.

הערת קה"ת

לקו"ת שמע"צ פג, ב.

102 ביום השמיני עצרת

"וביום השמיני עצרת תהיה לכם". פתיחת המאמר בלקוטי תורה, שמיני עצרת, המצוטט כאן.

Numbers 29:35 במדבר כ"ט:ל"ה

בְּיוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לָכֶם כָּל־מְלֶאכֶת עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

On the eighth day ye shall have a solemn assembly: ye shall do no manner of servile work

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

103 וכמ"ש בפי' נשא (קל"ד ב')

ההערה מציינת שאור התורה שם מביא את הזוהר הזה על נשא, אך לעניין אחר.

הערת קה"ת

ראה גם אוה"ת ויקרא-ג ע' תתקנב לענין אחר.

104 דמכאן אשתלשלו י"ב תחומין

הזוהר על נשא, המצוטט כאן: ממדרגה זו יורדים שנים עשר הגבולות אל שנים עשר השבטים, ככתוב: "אשר נשבעת לאבותינו".

Zohar, Idra Rabba 21:157-23:166 ספר הזוהר, האדרא רבא כ"א:קנ"ז-

כ"ג:קס"ו

105 ועמ"ש ע"פ וירד הגבול

המאמר מפרש את הירדן (ירדן) כ"לוקח מזה ונותן לזה": העלאה מלמטה של שרידי מלכי תוהו הבלתי־מעובדים, קליפת נוגה, והפיכת החום שלהם לאהבה בוערת לעבודת ה'. כך הוא עוסק באותו בירור של תוהו המתואר במאמר זה.

הערת קה"ת

לקמן פ' מסעי צד, א.

106 וירד הגבול

מגבולות הארץ: "וירד הגבול". פתיחת מאמר בלקוטי תורה, מסעי, המצוטט כאן.

Numbers 34:11 במדבר ל"ד:יא

וְיָרֵד הַגֶּבֶל מִשְׁפָּם הָרִבְלָה מִקְדָּם לְעֵינֵי וִירָד הַגֶּבֶל וּמִהָּ עַל־כֶּתֶף יָם־
כְּנָנִית קִדְמָה:

and the border shall go down from Shepham to Riblah, on
the east side of Ain; and the border shall go down, and shall
strike upon the slope of the sea of Chinnereth eastward
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 שבועות מטות

"שבועות למטות, אמר, סלה". אדמו"ר הזקן קורא כל חלק בפסוק בפני
עצמו: השבועה, המטות ממקלות, ו"סלה", בלי הפסק.

Habakkuk 3:9 חבקוק ג:ט

עֲרִיָּה תַעֲוֹר קִשְׁתְּךָ שְׂבָעוֹת מִטּוֹת אֲמָר סָלָה נִהְרוֹת תִּבְקַע־אֶרֶץ:
Thy bow is made quite bare; Sworn are the rods of the word.
.Selah. Thou dost cleave the earth with rivers
Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 וישכם לבן

"וישכם לבן בבוקר, וינשק לבניו ולבנותיו". פתיחת מאמר המצוטט כאן.

Genesis 32:1 בראשית ל"ב:א

וַיִּשְׁכֶּם לְבֹן בְּבֹקֶר וַיִּנָּשֶׁק לְבָנָיו וּלְבָנוֹתָיו וַיְבָרֶךְ אֹתָהֶם וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב לְבֹן
לְמִקְמוֹ:

And Laban arose early in the morning, kissed his sons and
daughters, and blessed them; and then Laban went and re-
turned to his place

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

109 בפי ויקרא (ד"כ סע"א)

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה גם לעיל פי' ויקרא ה, א. נב, א.

110 ועיין מענין סלה בפי ויקרא (ד"כ סע"א)

הוזהר על ויקרא, המצוטט כאן בעניין משמעות "סלה".

Zohar, Vayikra 47:334-49:342 ספר הוזהר, ויקרא מ"ז:של"ד-
מ"ט:שמ"ב

All this happened when the men were sinful and not worthy
that the spirit of prophecy should rest upon them.' AND IF
THE WHOLE CONGREGATION OF ISRAEL SHALL ERR, ETC.
This has been explained to mean, "err in interpreting the
law". The "congregation" ('adath) refers to those who were
in Jerusalem, from whence instruction went forth to all the
people, so that if those who were there erred the whole peo-
ple erred. AND THE THING BE HID FROM THE EYES OF
... THE ASSEMBLY: the eyes of the assembly are the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

111 גם מטות י"ל המשכה

ההערה מפנה לשם בקשר ל"מטות" כהמשכה מעץ החיים.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי' בשלח ע' שפט.

112 ע"פ ואתה הרם את מטך

הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד: Or HaTorah.

הערת קה"ת

אולי הכוונה ולאזה"ת פי' בשלח ע' תטו.

113 ואתה הרם את מטך

"ואתה, הרם את מטך ונטה את ירך על הים". הפסוק מובא כמקור לכך
שמטות הן המשכה מעץ החיים.

Exodus 14:16 שמות י"ד:ט"ז

וְאַתָּה הָרָם אֶת־מִטְּךָ וְנָטָה אֶת־יָדְךָ עַל־הַיָּם וּבִקְעָהוּ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיָּבֶשֶׁה:

And lift thou up thy rod, and stretch out thy hand over the
sea, and divide it; and the children of Israel shall go into the
midst of the sea on dry ground

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

114 ברכות וישב פי"ה

ההערה מפנה למקומות אלה באור התורה בעניין מדרש "ומטך".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי' מטות ע' אישיר. אוה"ת פי' חקת ע' תתכ.

115 שבטים שבטי י"ה עדות לישראל

"כי שמה עלו שבטים, שבטי י"ה, עדות לישראל". הפסוק מובא במאמר
בלקוטי תורה, פקודי.

Psalms 122:4 תהילים קכ"ב:ד

שָׁשָׁם עָלוּ שְׁבָטִים שְׁבִטֵי־יִקָּה עֲדוּת לְיִשְׂרָאֵל לְהַדוּת לְשֵׁם ה'

Whither the tribes went up, even the tribes of the L-RD, as a
testimony unto Israel, to give thanks unto the name of the
L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

116 בדי"ה אלה פקודי המשכן

המאמר מפרש את "אלה פקודי המשכן" כייחוד: המשכן הוא ה"א האחרונה
של השם, השכינה, מקור הנשמות; והייחוד של וי"ו וה"א, הקב"ה
ושכינתו, נוצר באמצעות "אלה" — ששת סדרי המשנה — על ידי לימוד
התורה.

הערת קה"ת

לעיל פי' פקודי ד, ד.

117 אלה פקודי המשכן

"אלה פקודי המשכן". פתיחת המאמר המצוטט כאן.

Exodus 38:21 שמות ל"ח:כ"א

אֵלֶּה פְּקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת אֲשֶׁר פָּקַד עַל־פִּי מֹשֶׁה עֲבַדַּת הַלְוִיִּם בְּיַד
אִיתָמָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן:

These are the accounts of the tabernacle, even the taberna-
cle of the testimony, as they were rendered according to the
commandment of Moses, through the service of the Levites,
by the hand of Ithamar, the son of Aaron the priest

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

118 ויקח לו יעקב מקל לבנה

"ויקח לו יעקב מקלות לבנה לחה". הפסוק מובא, יחד עם דברי הוזהר עליו,

בהקשר של מטות.

Genesis 30:37 בראשית ל':ל"ז

וַיִּקַּח יַעֲקֹב מִקְלֵי לִבְנָה לֹחַ וְלוֹז וְעֶרְמוֹן וַיַּפְצֵל בָּהֶן פְּצָלוֹת לְכִנּוֹת
מִחֹשֶׁף הַלָּבָן אֲשֶׁר עַל-הַמִּקְלֹת:

And Jacob took him rods of fresh poplar, and of the almond
and of the plane-tree; and peeled white streaks in them,
.making the white appear which was in the rods

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

119 כי במקלי עברתי את הירדן

תפילתו של יעקב: "כי במקלי עברתי את הירדן הזה, ועתה הייתי לשני
מחנות". הפסוק מובא בהקשר של מטות.

Genesis 32:11 בראשית ל"ב:י"א

קִטְנִיתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל-הָאֱמֶת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֶת-עַבְדְּךָ כִּי בְמַקְלִי
עָבַרְתִּי אֶת-הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְעַתָּה הֵייתִי לִשְׁנֵי מַחֲנוֹת:

I am not worthy of all the mercies, and of all the truth, which
Thou hast shown unto Thy servant; for with my staff I
.passed over this Jordan; and now I am become two camps

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

120 ועמשי'ל בביאור ע"פ במחוקק במשענותם

שם מוסבר "במחוקק במשענותם" כאמצעות שתי החריטות שבכלי, חיצונית
ופנימית: על הנפש להיות חריטה מבחוץ, כדי להסיר כל דבר שמסתיר
וחוסם, וחלולה מבפנים, כדי שתהיה כלי קיבול לאור אין סוף, השורה
ומתגלה רק בחכמה.

הערת קה"ת

לעיל פי חוקת סג, ב דשם מבאר בענין "תמכי אורייתא וכולון ליששכר
עבודת הצדקה, וזהו ואיש משענתו בידו להחיות מתים ע"י עץ החיים כנ"ל
וזהו"ע שבועות מטות" — אוה"ת פי מטות ע' א"ש.

121 במחוקק במשענותם

משירת הבאר: "כרוה נדיבי העם במחוקק במשענותם". פתיחת מאמר
בלקוטי תורה, חוקת.

Numbers 21:18 במדבר כ"א:י"ח

בְּאֵר הַפְּרוּהַ שְׂרִים כְּרוּהַ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקָק בְּמִשְׁעָנָתָם וּמִמְדָּבָר מִתְּנָה:
The well, which the princes digged, Which the nobles of the
people delved, With the sceptre, and with their staves. And
;from the wilderness to Mattanah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

122 ובד"ה בשברי לכם

שם מוסבר "ושברתי לכם את מטה לחם": "מטה לחם" הוא עץ החיים,
ושבירתו, בדומה לשבירת הלוחות, גרמה לו ליפול אל תוך הדברים
הגשמיים. הסעיף הבא מסביר שהתורה היא "לחם" שיש "לאפות", כלומר
להטמיע, עד שתיעשה חלק מן האדם.

הערת קה"ת

לעיל פי בחקותי מה, ב "והיינו דכתיב לכו לחמו בלחמי וההמשכה מבחי'
לחמי שהו"ע התורה שלמעלה לבחי' לחמו שהוא התורה כמו שנמשכה
למטה נקי מטה לחם. והנה כמו שע"י הלחם מתחזק הגוף ומתרבה כחו, כך
ע"י התורה נמשך חיזוק כח הנפש" — אוה"ת פי מטות ע' א"ש.

123 מטה לחם

"בשברי לכם מטה לחם". הפסוק ממאמר בלקוטי תורה, בחוקותי, המצוטט

כאן.

Leviticus 26:26 ויקרא כ"ו:כ"ו

בְּשִׁבְרִי לָכֶם מִטֶּה-לֶחֶם וְאָפוּ עֹשֶׂר נָשִׁים לַחֲמֶכֶם בְּתִנּוֹר אֶחָד וְהִשִּׁיבוּ
לַחֲמֶכֶם בְּמִשְׁקָל וְאָכְלֹתָם וְלֹא תִשְׂבְּעוּ:

When I break your staff of bread, ten women shall bake your
bread in one oven, and they shall deliver your bread again
.by weight; and ye shall eat, and not be satisfied

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

124 מטה עוזך

"מטה עוז ישלח הוי' מציון, רדה בקרב אויביך". מטה כאן פירושו שלטון.

Psalms 110:2 תהילים ק"י:ב

מטה-עֹזְךָ יִשְׁלַח ה' מִצִּיּוֹן רְדָה בְּקֶרֶב אֹיְבֶיךָ:

The rod of Thy strength the L-RD will send out of Zion: 'Rule
' .thou in the midst of thine enemies

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קי, ב.

125 כ"מ שנא' נס"ו אין לו הפסק

"בכל מקום שנאמר נצח, סלה או ועד — אין לו הפסק לעולם". אדמו"ר
הזקן מחיל זאת על "סלה" שבפסוק "שבועות למטות".

Eruvin 54a:14-15 עירובין נ"ד א:י"ד-ט"ו

תָּנָא דְּבִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: כָּל מְקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "נִצָּח" "סָלָה" "וְעַד" —
אֵין לוֹ הַפְּסֵק עוֹלָמִית. נִצָּח, דְּכַתִּיב: "כִּי לֹא לְעוֹלָם אָרִיב וְלֹא לְנִצָּח
אֶקְצוּחַ". סָלָה, דְּכַתִּיב: "כֹּאֲשֶׁר שָׁמְעֶנּוּ בֶן רֹאִינוּ בְּעִיר הִי צְבָאוֹת בְּעִיר
אֱלֹקֵינוּ אֱלֹקִים יְכוֹנֵנָה עַד עוֹלָם סָלָה". וְעַד, דְּכַתִּיב: "הִי יִמְלֹךְ לְעוֹלָם
וְעַד".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

עירובין נד, א.

126 כי שרית עם אלקים

"לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלקים ועם אנשים
ותוכל". את "שרית" דורשים במשמעות של שלטון, שהיא משמעותה של
"מטה".

Genesis 32:29 בראשית ל"ב:כ"ט

וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֹאמַר עוֹד שְׁמֶךָ כִּי אִם-יִשְׂרָאֵל כִּי-שְׂרִיתָ עִם-אֱלֹקִים
וְעִם-אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל:

And he said: 'Thy name shall be called no more Jacob, but
Israel; for thou hast striven with G-d and with men, and hast
' .prevailed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לב, כט. באוה"ת פי חקת ע' תתכב כי דכאן "נתבאר ההפרש בין
שבט ובין מטה כי שבט ביסודו ו' קטנה בחי' מי יקום יעקב כי קטן הוא, ומטה
ו' גדולה בתפארת ומטה לשון ממשלה בחי' כי שרית עם אלקים וזהו מטה
עורך" ע"ש. וראה גם באוה"ת פי מטות ע' ארצט.

פסוקה 17

127 לאמר זה הדבר

"לאמר: זה הדבר אשר ציווה הוי"ו. אדמו"ר הזקן מפרש את "לאמר"

ת"ל זה הדבר אשר צוה ה': הבעל מיפר ואין חכם מיפר, חכם מתיר ואין הבעל מתיר:

This is the thing": We are hereby apprised that just as the "prophets prophesied by "Thus said the L-rd," so did Moses, viz. (Shemot 11:4), and, in addition, "This is the thing, etc." Variantly: This is the "word" (for the absolution of vows.) A husband "annuls" ("mefer" [his wife's vows, viz. Bamidbar 30:9]), but a sage does not annul. A sage "permits" ("matir" [viz. Bamidbar 30:3]) but a husband does not permit. For would it not follow otherwise, viz.: If he who does not annul, ... permits, then he who does

Wikisource (CC-BY-SA) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

132 כדמותו

"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו". אדמו"ר הזקן קושר בין "כה" שבדברי הנביאים לבין "כדמותנו" — דרגת דמיון, ולא "זה הדבר" עצמו.

Genesis 1:26 בראשית א':כ"ו

וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדִמּוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל-הָאָרֶץ וּבְכָל-הָרֶמֶשׂ עַל-הָאָרֶץ:
And G-d said: 'Let us make man in our image, after our likeness; and let them have dominion over the fish of the sea, and over the fowl of the air, and over the cattle, and over all the earth, and over every creeping thing that creepeth upon the earth'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 18

133 איש כי ידור נדר

"כאשר יידור איש נדר להו"י... לא יחל דבריו". הקטע העוסק בנדרים, שאותו מבאר מאמר זה.

Numbers 30:3 במדבר ל"ג

אִישׁ כִּי-יִדּוֹר נֶדֶר לַיהוָה אֵי-יִשָּׁבַע שְׁבָעָה לְאַסֹּר אֶסֶר עַל-נַפְשׁוֹ לֹא יִחַל דְּבָרוֹ כְּכָל-הֵיכָא מִפּוֹ יַעֲשֶׂה:

When a man voweth a vow unto the L-RD, or sweareth an oath to bind his soul with a bond, he shall not break his word; he shall do according to all that proceedeth out of his mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

134 קרבן הוא ע"י שמקדישו בפה

ההערה מוסיפה את הנקודה ההלכתית שאם הבהמה אינה מוקדשת בפה, היא "אינה קדושה בקדושת קרבן", ומפנה לספר זה ולהערות הרבי שם לדיון בעניין.

הערת קה"ת

"ואם לאו אינו קדוש בקדושת קרבן". ראה אגרות לוי יצחק ע"י שא ובהערות כ"ק אדמו"ר שם.

135 עולותיהם וזבחייהם לרצון

"עולותיהם וזבחייהם יהיו לרצון על מובחין". פסוק נוסף על הקרבן כ"לרצון".

Isaiah 56:7 ישעיהו נ"ו:ז

וְהַבְּיֹאוֹתִים אֶל-יְהוָה קֹדְשֵׁי וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תַּפְלְתִּי עוֹלֵתֵיהֶם וְזִבְחֵיהֶם לְרָצוֹן עַל-מִזְבְּחִי כִּי בֵיתִי בֵּית-תַּפְלָה יִקְרָא לְקֹל-הַעֲמִים:

כהמשכת דבריו של משה הלאה.

Numbers 30:2 במדבר ל"ב

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל לִבְכָּךְ". מהפסקה הראשונה של קריאת שמע.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

128 והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום

"והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך". מהפסקה הראשונה של קריאת שמע.

Deuteronomy 6:6 דברים ו':ו

וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ הַיּוֹם עַל-לִבְכָּךְ:

And these words, which I command thee this day, shall be upon thy heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

129 ודברת בם

"ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם". אדמו"ר הזקן מדגיש את "בם" — הדברים עצמם שמשא אמר.

Deuteronomy 6:7 דברים ו':ז

וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְדַבַּרְתָּ בָם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְכְךָ וּבְקוּמְךָ:

and thou shalt teach them diligently unto thy children, and shalt talk of them when thou sittest in thy house, and when thou walkest by the way, and when thou liest down, and when thou risest up

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

130 אשר שמתי בפִּיךָ

"רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפִּיךָ לא ימוש מפִּיךָ". דבריו של משה הם דבריו של ה' עצמו בפִּי.

Isaiah 59:21 ישעיהו נ"ט:כ"א

וְאֲנִי וְאֵת בְּרִיתִי אֹתָם אֶמַר ה' רֹחִי אֲשֶׁר עָלֶיךָ וּדְבָרֵי אֲשֶׁר-שָׁמַעְתִּי בְּפִיךָ לֹא-יִמּוּשׁוּ מִפִּיךָ וּמִפִּי יֵרָע וּמִפִּי יֵרָע אֲמַר ה' מַעֲתָה וְעַד-עוֹלָם:

And as for Me, this is My covenant with them, saith the L-RD; My spirit that is upon thee, and My words which I have put in thy mouth, shall not depart out of thy mouth, nor out of the mouth of thy seed, nor out of the mouth of thy seed's seed, saith the L-RD, from henceforth and for ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

131 כל הנביאים נתנבאו בכה

על "זה הדבר" אומר הספרי: כשם שמשא התנבא בלשון "כה אמר", כך התנבאו הנביאים בלשון "כה אמר"; ואילו משה זכה ליותר מהם: "זה הדבר".

Sifrei Bamidbar 153:2 ספרי במדבר קנ"ג:ב

זה הדבר – מגיד שכשם שנתנבא משה בכה אמר – כך נתנבאו נביאים בכה אמר, ומוסיף עליהם זה הדבר: ד"א זה הדבר אשר צוה ה' – הבעל מפר ואין חכם מפר, חכם מתיר ואין בעל מתיר. והרי דברים ק"ו: ומה אם מי שאינו מפר מתיר, מי שהוא מפר אינו דין שיהא מתיר? והרי דברים ק"ו: ואם מי שאין מתיר מפר, מי שהוא מתיר אינו דין שיפר?

בפה, לכן אין מצות סיפור רק באנשים ולא בנשים, כי אין זה אלא בפה של הזכר:

Pri Etz Chaim (Public Domain)

141 ושעורה היא מאכל בהמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

סוטה פ"ב, מ"א.

142 ושעורה היא מאכל בהמה

על מנחת השעורים של הסוטה אומרת המשנה: "כשם שמעשיה היו מעשי בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה".

Mishnah Sotah 2:1 משנה סוטה ב'א

היה מביא את מנחתה בתוך כפיפה מצרית ונותנה על ידיה כדי לגעשה. כל המנחות תחלתן וסופן בכלי שרת, וזו תחלתה בכפיפה מצרית וסופה בכלי שרת. כל המנחות טעונות שמן ולבנה, וזו אינה טעונה לא שמן ולא לבנה. כל המנחות באות מן החטין, וזו באה מן השעורין. מנחת העמר אף על פי שבאה מן השעורין היא היתה באה גרש, וזו באה קמח. רבן גמליאל אומר, כשם שמעשיה מעשה בהמה, כך קרבנה מאכל בהמה:

brings her meal-offering in a basket of palm- [The husband] twigs and places it upon her hands in order to weary her. With all other meal-offerings, their beginning and their end are in ministering vessels; but with this, its beginning is in a basket of palm-twigs and its end in a ministering vessel. All other meal-offerings require oil and frankincense, but this requires neither oil nor frankincense. All other meal-offerings come from wheat, but this comes from barley. The meal-offering of the Omer, although it comes from barley, ... was in the

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

143 נדרים סייג לפרישות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות פ"ג מ"ג.

144 שנדרים סייג לפרישות

המשנה מלמדת: "נדרים סייג לפרישות". אדמו"ר חזקן מסביר שנדרים הם דרך להעלות את מה שאדם עדיין אינו יכול להעלות באמצעות שימוש.

Pirkei Avot 3:13 משנה אבות ג'י"ג

רבי עקיבא אומר, שחוק וקלות ראש, מרגלית לערוה. מסרת, סג לתורה. מעשרות, סג לעשר. נדרים, סג לפרישות. סג לחכמה, שתיקה:

Rabbi Akiva said: Merriment and frivolity accustom one to sexual licentiousness; Tradition is a fence to the Torah; Tithes a fence to wealth, Vows a fence to abstinence; A fence to wisdom is silence

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

145 כה תברכו

"כה תברכו את בני ישראל". פתיחת מאמר בלקוטי תורה, נשא, המצוטט

Even them will I bring to My holy mountain, And make them joyful in My house of prayer; Their burnt-offerings and their sacrifices Shall be acceptable upon Mine altar; For My house .shall be called A house of prayer for all peoples

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נו, ז.

136 ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתך

"ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתך". דברים הנאמרים בפה מביאים כיסוי, אור מקיף.

Isaiah 51:16 ישעיהו נ"א:ט"ז

ואשים דברי בפך ובצל ידי כסיתך לנטע שמים וליסד ארץ ולאמר לציון עמי-אתה:

And I have put My words in thy mouth, And have covered thee in the shadow of My hand, That I may plant the heavens, And lay the foundations of the earth, And say unto Zion: 'Thou art My people

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137 מי שם פה לאדם

"מי שם פה לאדם?" הפסוק ממאמר בפרשת שמות, המובא כאן בעניין כוחו של הדיבור.

Exodus 4:11 שמות ד'י"א

ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם או מי-ישום אדם או חרש או פקח או עור הלא אנכי ה'

And the L-RD said unto him: 'Who hath made man's mouth? or who maketh a man dumb, or deaf, or seeing, or blind? is it not I the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

138 המגביהי לשבת

"מי כהוי אלקינו המגביהי לשבת". פתיחת מאמר בפרשת מקץ, העוסק באופן שבו האור המקיף מגביה.

Psalms 113:5 תהילים קי"ג:ה

מי כהי אלקינו המגביהי לשבת:

Who is like unto the L-RD our G-d, That is enthroned on high

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

139 מ"ש בע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ע"ש מ"ג ריש שער ציור עולמות אבי"ע בהקדמה. [כ].

140 שעי' ספירת העומר והברכה אנו ממשיכים אור מקיף

פרי עץ חיים מלמד שברכת ספירת העומר וספירתה ממשיכות אור מקיף, ואילו את האור הפנימי היה אפשר להמשיך רק בזמן שבית המקדש עמד, באמצעות מנחת השעורים שהובאה בלילה הראשון של העומר.

Pri Etz Chaim, Gate of the Omer Count 3:6 פרי עץ חיים, שער ספירת העומר ג'ו'

... וז"ס שאנו קורין ליום הזה פסח, פ"ה ס"ח, ר"ל כי יוצא אותו המקיף מן הפה ולחוצ, על ידי השיחה והדיבור שהוא ספירת עומר

| כאן.

Numbers 6:23 במדבר ו':כ"ג

דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם:

Speak unto Aaron and unto his sons, saying: On this wise ye' shall bless the children of Israel; ye shall say unto them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

146 בדיה כה תברכו בפי נשא

שם מסביר אדמו"ר הזקן שהנשמה בשורשה אינה זקוקה לתיקון, אך כוחות הנפש הבהמית, הניזונים מהחיות שבמוזנות שמקורם בנוגה, קושרים את האדם לעולם התחתון. לכן עליו להעלות ולקשור את נשמתו לה, מלמטה למעלה.

הערת קה"ת

לעיל כו, ג.

147 וזהו שארז"ל כל הנודר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ספרי ר"פ מטות. ובזח"ב (קטו, ב). ושם (צא, ב). ובח"ג שם (רנה, סע"א). [כ].

148 כל הנודר כאילו נודר בחיי המלך

על פרשת נדרים אומר הספרי: "בנדרים, כאדם הנודר בחיי המלך; בשבועה, כאדם הנשבע במלך עצמו".

Sifrei Bamidbar 153:3-4 ספרי במדבר קנ"ג:ג-ד

... את שהסמיך את נדרו לדבר שאפשר לו - הרי זה נדר, ואם לאו - אינו נדר. או כשם שהנדרים שוים - כך אף בשבועה? ת"ל לאסור אסר מכל מקום. מה הפרש בין נדרים לשבועה? בנדרים - כנודר בחיי המלך; בשבועה - כנשבע במלך עצמו. אעפ"י שאין ראיה לדבר - זכר לדבר: מלכים ב ח' ה' וחי נפשך אם אעזבך: לאסור אסר על נפשו - על נפשו הוא אוסר, ואינו אוסר על אחרים. שהיה בדין: ומה אם במקום שאין מפר נדרי עצמו, משנודר - הרי הוא מיפר נדרי עצמו ...

A man, if he vow a vow, etc.": "A man": to" (Bamidbar 30:3) exclude a minor. — But this would exclude (both) a minor and one who is thirteen years and one day old! — It follows (by induction that it does not), viz.: It is written here "vow," and elsewhere (Ibid. 6:2) "vow." Just as there, "ki yafli" (i.e., if he can clearly articulate his vow), so, here — whence it was ruled: If he were thirteen years and one day old, his vows ... stand. If he were twelve

Wikisource (CC-BY-SA) • Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

149 כאילו נודר בחיי המלך

אחד המקומות בוזהר שמביאים בהוצאת קה"ת כמקור לנדר "בחיי המלך".

Zohar, Mishpatim 8:393-10:404 ספר הזהר, משפטים ח':שצ"ג-י':ת"ד

150 כאילו נודר בחיי המלך

מקום נוסף בוזהר שמביאים בהוצאת קה"ת כמקור לנדר "בחיי המלך".

Zohar, Pinchas 118:800-120:811 ספר הזהר, פנחס קי"ח:ת"ת-ק"כ:תתי"א

151 תמים יהי לרצון

על קרבן שלמים נאמר: "תמים יהיה לרצון". הפסוק מובא כדי להראות

| שהקרבן מעורר רצון ומעלה.

Leviticus 22:21 ויקרא כ"ב:כ"א

וְאִישׁ כִּי־יִקְרִיב זֶבַח־שְׁלָמִים לַיהוָה לְפֶלֶא־נֶדֶר אוֹ לְנִדְבָה בְּכָקֵר אוֹ בְּצֹאן תָּמִים יִהְיֶה לְרִצּוֹן כְּלָמוֹם לֹא יִהְיֶה־בוֹ:

And whosoever bringeth a sacrifice of peace-offerings unto the L-RD in fulfilment of a vow clearly uttered, or for a freewill-offering, of the herd or of the flock, it shall be perfect to be accepted; there shall be no blemish therein

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כב, כא.

152 ועי ברע"מ ס"פ יתרו דצי"א ע"ב

רעיא מהימנא בסוף פרשת יתרו, המצוטט בטקסט ובהערות קה"ת, לעניין האמירה שמי שנודר נודר "בחיי המלך".

Zohar, Yitro 32:528-33:537 ספר הזהר, יתרו ל"ב:תקכ"ח-ל"ג:תקל"ז

פסוקה 19**153 וידבר דעשרת הדברות**

שם מסביר אדמו"ר הזקן שאור אין סוף, אף שהוא נעלה הרבה מחכמה, שורה בחכמה, והתורה נובעת מחכמה. לכן, כאשר אדם קושר את שכלו בחכמת התורה, גם עצם הנשמה שלו, הנעלה מן החכמה, נכללת בעצמותו של אור אין סוף.

הערת קה"ת

לעיל פי' במדבר טז, ג.

פסוקה 20**154 נדרים סייג לפרישות**

המשנה מלמדת: "נדרים סייג לפרישות". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על מי שנודרים לשם שמים.

Pirkei Avot 3:13 משנה אבות ג':י"ג

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, שְׁחוֹק וְקִלּוֹת רָאשׁ, מְרַגְּלִין לְעֶרְוָה. מְסֻרֶת, סִיג לְתוֹרָה. מַעֲשׂוֹת, סִיג לְעֶשֶׂר. נְדָרִים, סִיג לְפְרִישׁוֹת. סִיג לְחֻמְהָ, שְׂתִיקָה:

Rabbi Akiva said: Merriment and frivolity accustom one to sexual licentiousness; Tradition is a fence to the Torah; Tithes a fence to wealth, Vows a fence to abstinence; A fence to wisdom is silence

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

155 ומ"מ עכשיו צריך לומר בלי נדר

המאמר הקודם מסביר שמי שנודר פורש מדבר מסוים מתוך התבוננות בכך ששורשו נעלה, ולכן עליו לומר "הרי זה כעולה וכקרבן" — שהם קדושים ומובדלים בשורשם הנעלה. הוא מפרש את המילים "כי יפליא לנודרי" כ"פלא ומכוסה", כאילו האדם נודר בחיי המלך, ששורשם בחיים העליונים. הערת קה"ת מפנה את הקורא לשם ולהערות שבאותו מקום, בעניין ההוראה שכיום צריך לומר "בלי נדר".

הערת קה"ת

ראה לעיל פב, ב ובמ"מ לשם.

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); Torat Emet 357 (Public Domain); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Sefer Etz Chaim (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Midrash Rabbah - TE (Public Domain); Wikisource (CC-BY-SA); Sifrei by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); Pri Etz Chaim (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/2/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/matos/2/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק